

Afgørelser – Reg. nr.: 07907.00

Fredningen vedrører: Stentinget - Byrhøj

Domme

Taksationskommissionen

Naturklagenævnet 29-03-2000

Overfredningsnævnet

Fredningsnævnet 25-08-1997

Kendelser

Deklarationer

TAKSATIONSKOMMISSIONEN>

Skov- og Naturstyrelsen
23. 8. 2002

Skov- og Naturstyrelsen
Haraldsgade 53
2100 København Ø

SCANNET

125

Sag nr. 316

Ref. Sanne Rasmussen

Fredning af Stentinget-Byrhøj, Nordjyllands Amt

Den 23. august 2002

./. Vedlagt fremsendes et eksemplar af Taksationskommissionens kendelse vedrørende Fredning Stentinget-Byrhøj, Dronninglund Kommune, Nordjyllands Amt.

Søgsmål til prøvelse af Taksationskommissionens afgørelse kan anlægges efter bestemmelserne i § 88 i lov nr. 9 af 3. januar 1992 om naturbeskyttelse inden 6 måneder efter, at afgørelsen er meddelt.

Kopi af dette brev samt 1 eks. af kendelsen er dags dato sendt til Kammeradvokaten v/ Stig Grønbæk Jensen.

Med venlig hilsen

Sanne Rasmussen

Direkte telefon: 39 47 21 08

Taksationskommissionen
Sekretariat
Haraldsgade 53
2100 København Ø

Tlf.: 39 47 20 00
Fax: 39 27 98 99

Skov- og Naturstyrelsen
J.nr. SN 2001 - 1211/14-0011
Akt. nr. 211.

13

Sag nr. 316 Fredning af arealer ved Stentinget - Byrhøj,
Dronninglund Kommune.

Kendelse

(Meddelt den 23. august 2002)

Naturklagenævnets afgørelse af 29. marts 2000 om erstatning i anledning af fredning af arealer ved Stentinget - Byrhøj, Dronninglund Kommune, er påklaget til Taksationskommissionen af Jysk Vindkraft A/S.

Taksationskommissionen har den 27. oktober 2000 og den 28. august 2001 afholdt forhandlingsmøder i sagen, mens der ikke er foretaget besigtigelse i forbindelse med sagens behandling.

For Jysk Vindkraft A/S mødte advokat Erik Kjær, ved sidstnævnte møde sammen med statsautoriseret revisor Ejvind Poulsen.

For Skov- og Naturstyrelsen mødte Kammeradvokaten ved advokat Merete Beltoft.

For Nordjyllands Amt mødte sagsbehandler Anne Marie Steffensen og cand. jur. Hans Raaschou.

Efter det seneste møde har advokat Erik Kjær afgivet skriftlige indlæg af 18. september 2001 og 6. juni 2002 og Kammeradvokaten afgivet skriftligt indlæg af 4. juni 2002.

Jysk Vindkraft har nedlagt påstand om, at erstatningen fastsættes i overensstemmelse med fredningsnævnets afgørelse til 1.107.825,43 kr. med den af fredningsnævnet fastsatte rente.

Jysk Vindkraft har til støtte for erstatningspåstanden principalt gjort gældende, at selskabet er direkte erstatningsberettiget i medfør af naturbeskyttelseslovens § 39, stk. 1, og derfor har krav på dækning af det tab, som selskabet led ved ikke at kunne gennemføre projektet. Tabet svarer til det beløb, der er tilkendt af fredningsnævnet. Jysk Vindkraft har subsidiært gjort gældende, at selskabet er erstatningsberettiget på grundlag af transport af Klokkeholm Møllelaug I/S's erstatningskrav, og at møllelauget tab kan opgøres til ca. 1,1 mio. kr., subsidiært 925.000 kr. Jysk Vindkraft har i den forbindelse henvist til skrivelse af 11. september 2001 fra statsautoriseret revisor Ejvind Poulsen, Pricewaterhouse-Coopers, hvoraf fremgår, at nutidsværdien for hele projektet under nærmere angivne forudsætninger set over en 15 års periode udgør 1.120.460 kr. Nedtagningssomkostninger er ikke indregnet under henvisning til, at mølleprojektet har en længere løbetid end 15 år, og nye lovregler om salg af "gamle" vindmøller.

Skov- og Naturstyrelsen har principalt nedlagt påstand om, at erstatningen fastsættes i overensstemmelse med Naturklagenævnets afgørelse til 160.615,27 kr. med den af Naturklagenævnet fastsatte rente, subsidiært at erstatningen fastsættes til et mindre beløb end påstået af Jysk Vindkraft. Skov- og Naturstyrelsen har til støtte for påstandene anført, at Jysk Vindkraft ikke er direkte erstatningsberettiget i medfør af naturbeskyttelseslovens § 39, stk. 1, da det ikke var Jysk Vindkraft, men møllelauget, der, da det foreløbige forbud blev nedlagt og fredningssagens rejsning bekendtgjort, var indehaver af rettighederne over ejendommen. Jysk Vindkraft er derfor alene berettiget til erstatning i kraft af transporten fra møllelauget. Møllelauget kunne alene kræve finansieringsomkostningerne på 142.599,47 kr. og de afholdte advokatombudsninger på 18.015,80 kr. erstattet. Det er ikke gennem revisionsfirmaets beregninger dokumenteret, at møllelauget har lidt tab ved, at projektet ikke blev gennemført. For det tilfælde, at tabet skal opgøres på grundlag af revisionsfirmaets beregninger, har styrelsen under henvisning til et notat af 24. maj 2002 fra Forskningscentret Risø gjort gældende, at tabet højst kan ansættes til 925.000 kr.

Taksationskommissionens bemærkninger:

Da Jysk Vindkraft A/S ikke var indehaver af rettigheder over den nu fredede ejendom, da der blev nedlagt midlertidigt forbud, eller da fredningssagens rejsning blev bekendtgjort, er selskabet ikke berettiget til erstatning med hjemmel direkte i naturbeskyttelseslovens § 39, stk. 1. Selskabet er derimod erstatningsberettiget i kraft af, at det har fået tiltransporteret det erstatningskrav, der tilkom Klokkeholm Møllelaug I/S. På baggrund heraf findes selskabet berettiget til få erstattet møllelaugets advokatudgifter i forbindelse med projektstoppet og opløsningen af møllelauget på henholdsvis 5.515,80 kr. og 12.500 kr., hvilke beløb, jf. naturbeskyttelseslovens § 39, stk. 3, forrentes fra henholdsvis den 21. juni 1992 og 30. juli 1992.

Bertil Vollmond og Martin Glerup finder navnlig efter de fremkomne oplysninger om de mistede indtjeningsmuligheder for møllelauget på grund af fredningen, at møllelauget udover de afholdte advokatudgifter har lidt et tab ved fredningen, der skønsmæssigt kan opgøres til 925.000 kr., hvorfor den samlede erstatning til Jysk Vindkraft fastsættes til 943.015,80 kr. Beløbet på 925.000 kr. forrentes, jf. naturbeskyttelseslovens § 39, stk. 3, fra 1. april 1991.

Vagn Kvist finder, at der foreligger betydelig usikkerhed med hensyn til indtjeningsmulighederne for møllelauget, bl.a. under hensyn til, at spørgsmålet om størrelsen af nedtagningsomkostningerne er uafklaret. På denne baggrund finder dette medlem, at der udover erstatningen for afholdte advokatudgifter alene bør tilkendes Jysk Vindkraft en erstatning på 500.000 kr., forrentet fra 1. april 1991, således at den samlede erstatning fastsættes til 518.015,80 kr.

Sagen afgøres efter stemmeflertallet.

Herefter bestemmes:

Der fastsættes et erstatningsbeløb på 943.015,80 kr. til Jysk Vindkraft A/S.

Af erstatningsbeløbet forrentes 925.000 kr. fra 1. april 1991, 5.515,80 kr. fra den 21. juni 1992 og 12.500 kr. fra den 30. juli 1992.

Forrentningen sker med en årlig rente, der svarer til Danmarks Nationalbanks diskonto.

Der tillægges Jysk Vindkraft A/S 20.000 kr. i godtgørelse for sagkyndig bistand. Dette beløb kan udbetales direkte til advokat Erik Kjær, Nykøbing

B. Vollmond

Martin Glerup

Vagn Kvist

NATURKLAGENÆVNET>

NATURKLAGENÆVNET
SEKRETARIATET

Fredningsregistret
Skov- og Naturstyrelsen
Haraldsgade 53
København Ø.

lcs.

Frederiksborggade 15, 1360 København K
Tlf.: 3395 5700
Fax: 3395 5769
X.400: S=nkn; P=sdn; A=dk400; C=dk
E-mail: nkn@nkn.dk

29. marts 2000
J.nr.: 97-111/800-0005
Bej

Modtaget i
Skov- og Naturstyrelsen
30 MRS. 2000

Vedr. fredningen af arealer ved Stentinget-Byrhøj, Dronninglund Kom-
mune, Nordjyllands Amt.

Hermed følger Naturklagenævnets afgørelser i ovennævnte sag.

Med venlig hilsen

Bent Jacobsen
Bent Jacobsen
Viceformand
direkte tlf.: 3395 5749

Sendt til:

Nordjyllands Amtsråd
Nordjyllands Amt, Natur- og Miljøkontoret
Dronninglund Kommune
Buderupholm Statsskovdistrikt
Naturrådet
Landbrugets Rådgivningscenter
Danmarks Naturfredningsforening
Strukturdirektoratet
Dansk Ornitologisk Forening
Told- og Skattestyrelsen
Fredningsregistret

AKTBEILAG
N.K.N.
1 NR

97 - 111/800 - 0005
11 JUNI 1999

KROMANN
& MÜNTER

JØRGEN B. JEPSEN
ADVOKAT

RESPONSUM

i sagen om tilkendelse af erstatning til Jysk Vindkraft A/S som følge af fredning af arealer ved Stentinget - Byrhøj i Dronninglund Kommune,
Nordjyllands Amt

1. Problemstilling.

Nærværende redegørelse har til formål at belyse spørgsmålet om, hvorvidt Jysk Vindkraft A/S er erstatningsberettiget som følge af ovennævnte fredning.

Naturbeskyttelseslovens § 39, stk. 1, 1. pkt. hjemler erstatning til ejere, brugere og andre indehavere af rettigheder over de fredede ejendomme. Nedenfor i afsnit 2 undersøges, hvorvidt Jysk Vindkraft A/S er erstatningsberettiget med direkte hjemmel i Naturbeskyttelseslovens § 39 stk. 1, 1. pkt. Det konkluderes, at Jysk Vindkraft A/S ikke er erstatningsberettiget i medfør af denne bestemmelse.

Det undersøges derfor i afsnit 3, hvorvidt Jysk Vindkraft A/S har et fra Klokkeholm Møllelaug I/S afledt krav på erstatning som følge af, at Jysk Vindkraft A/S har fået overdraget et eventuelt krav, der måtte tilkomme Klokkeholm Møllelaug I/S.

I afsnit 4 foretages en opgørelse af det Jysk Vindkraft A/S tilkommende erstatningskrav.

Endelig i afsnit 5 gives en samlet konklusion på redegørelsen.

2. Naturbeskyttelseslovens § 39, stk. 1, 1. pkt.

Ordlyden af Naturbeskyttelseslovens § 39, stk. 1, 1. pkt. er som følger:

"Fredningsnævnet fastsætter erstatning til ejere, brugere og andre indehavere af rettigheder over de fredede ejendomme for det tab, som fredningen påfører dem."

Det er således efter denne bestemmelse afgørende, om Jysk Vindkraft A/S er indehaver af en rettighed over den nu fredede ejendom, således at fredningen har karakter af ekspropriation af denne rettighed eller af et ekspropriationslignende indgreb.

(Se således forudsætningsvist, "Naturfredningsloven, Alm. fremstilling og kommentarer" af Viggo Nielsen m.fl., 1973, side 106, hvoraf det fremgår, at "Udgangspunktet for erstatningsfastsættelsen er, at fredning som ekspropriation eller et ekspropriationslignende indgreb indebærer, at der ydes ejeren og eventuelle andre rettighedshavere fuld grundlovsmæssig erstatning ")

Spørgsmålet er herefter, hvorvidt der er tale om afståelse af en ret over den nu fredede ejendom.

I overensstemmelse med anerkendt teori og praksis vedrørende ekspropriation skal begrebet "ejendomsret" defineres bredt, således at begrebet såvel omfatter den fuldstændige rådighedsret som begrænsede rettigheder, herunder brugsret, servitutret, fordringsret, patentret osv., jvf. således eksempelvis Alf Ross og Ernst Andersen i "Dansk Statsforfatningsret II", Munksgaards Forlag, 1948, side 212ff. .

Ifølge Lærebog i tinglysning af Hans Villumsen, Jurist- og Økonomforbundets forlag, 2. udgave, 1994, side 49, er der tale om en ret over en fast ejendom, såfremt retten falder ind under en af følgende kategorier:

- 1) Retten giver adgang til faktisk eller retlig råden over en ejendom, eller den går ud på at begrænse adgangen til sådan råden.
- 2) Panterettigheder.
- 3) Retten skal kunne gøres gældende over for en eller flere kommende ejere af ejendommen.

Jysk Vindkraft A/S indgik ved kontrakter af 27.11.1990 aftale med lodsejerne Bent Pedersen og Aksel Nielsen om leje og brug af den pågældende ejendom til opførelse af 3 stk. nærmere specificerede vindmøller (bilag 30C).

Rettigheden ifølge disse kontrakter blev ved tillæg af 28.12.1990 og 2.1.1991 til leje- og brugskontrakterne overdraget til Klokkeholm Møllelaug I/S (bilag 61A og 61B).

De foreløbige forbud i henhold til Naturfredningslovens § 11 (nu Naturbeskyttelseslovens § 34) blev nedlagt den 31.1.1991 (bilag 108A), og således efter indgåelsen af ovennævnte tillægskontrakter.

Det fremgår af udskriften af forhandlingsprotokollen fra mødet i Fredningsnævnet den 24. og 25.4.1996, side 17f, at advokat Kjær på vegne Jysk Vindkraft A/S gør gældende, at denne tiltransportering af leje- og brugsrettigheden var betinget af opfyldelsen af kontrakten om køb af vindmøllerne, og at ophævelse af disse kontrakter derfor tillige medførte, at rettigheden ifølge leje- og brugskontrakten atter tilkom Jysk Vindkraft A/S.

Rettigheden ifølge disse leje- og brugskontrakter ses imidlertid ikke ifølge ordlyden af disse kontrakter at være betingede af en opfyldelse af kontrakterne om køb af vindmøllerne. Tillægskontrakterne indebar således en endelig overdragelse af leje- og brugsretten til møllelauget, således at Jysk Vindkraft A/S fra tidspunktet for indgåelsen af tillægskontrakterne hverken var forpligtet eller berettiget i henhold til leje- og brugskontrakterne med lodsejerne.

Jysk Vindkraft A/S er ikke i henhold til kontrakterne om salg af vindmøllerne overdraget nogen rettighed vedrørende den nu fredede ejendom (bilag 30A).

Jysk Vindkraft A/S er herefter ikke indehaver af nogen rettighed over ejendommen, der kan falde ind under ovennævnte opstillede kategorier.

Ingen forarbejder beskæftiger sig med spørgsmålet om, hvem der er rettighedshavere i § 39's forstand. I betænkning nr. 330/1963 (1. Betænkning vedrørende gennemgang af ekspropriationslovgivningen), side 40 ff, beskrives de enkelte skades-tilfælde, der kan tænkes at opstå ved en ekspropriation.

I denne forbindelse analyseres atypiske skader som følge af ekspropriation, eksempelvis skader på naboejendomme ved anlæggets gennemførelse. Betænkningen siger om disse tilfælde, at de næppe falder ind under ekspropriationsbegrebet efter Grundlovens § 73, men at almindelige erstatningsregler finder anvendelse.

Betænkningen siger videre, at spørgsmålet om erstatning i medfør af almindelige erstatningsregler er en typisk domstolsopgave og atypisk for en ekspropriationsmyndighed, og der konkluderes som følge heraf, at ekspropriationsmyndigheden ikke har pligt til at beskæftige sig med erstatning for sådanne skader.

Det kan herefter konkluderes, at Jysk Vindkraft A/S ikke er indehaver af rettigheder over den nu fredede ejendom, hvorfor Jysk Vindkraft A/S ikke med direkte hjemmel i Naturbeskyttelseslovens § 39, stk. 1, kan gøre krav på erstatning i anledning af fredningen.

3. Erstatningskrav i henhold til transport.

3.1 Princippet i Gældsbrevslovens § 27.

Klokkerholm Møllelaug I/S er som indehaver af rettigheder over den fredede ejendom erstatningsberettiget i medfør af Naturbeskyttelseslovens § 39, stk. 1, såfremt møllelauget som følge af fredningen har lidt et erstatningsberettiget tab.

Der er intet til hinder for, at et sådant krav transporteres til Jysk Vindkraft A/S med den konsekvens, at Jysk Vindkraft A/S kan gøre kravet gældende mod fredningsmyndighederne.

Jysk Vindkraft A/S vinder ikke bedre ret end Klokkeholm Møllelaug I/S, jf. princippet i Gældslovens § 27, og afgørende er derfor, i hvilket omfang møllelauget har lidt et erstatningsberettigende tab.

3.2 En bristet forudsætning.

Spørgsmålet er, om møllelaugets ophævelse af vindmøllekontrakterne var berettiget som følge af bristede forudsætninger, d.v.s. om kontrakten mellem Jysk Vindkraft A/S og møllelauget som følge af den skete fredning kan betegnes som ugyldig.

Betingelserne for, at der foreligger ugyldighed som følge af bristede forudsætninger, er, at forudsætningen var væsentlig, kendelig og relevant.

Det må anses for utvivlsomt, at de to første betingelser er opfyldte, idet det er åbenbart, at det var en væsentlig forudsætning for møllelauget, at der var mulighed for at opstille og anvende de købte vindmøller på den lejede ejendom, hvilket tillige må anses for værende kendeligt for Jysk Vindkraft A/S.

Jysk Vindkraft A/S tog initiativet til indgåelsen af de pågældende kontrakter, idet Jysk Vindkraft A/S i 1990 søgte interesserede i Klokkeholm. Jysk Vindkraft A/S skulle i henhold til de herefter indgåede kontrakter forestå alle forberedende arbejder, herunder sørge for tilvejebringelsen af de fornødne tilfælgelser m.v. En vurdering af, hvem af parterne, der findes at burde bære risikoen for forudsætningens svigten, d.v.s. en vurdering af relevansbetingelsen, synes således mest nærliggende at falde ud til, at Jysk Vindkraft bærer risikoen herfor, hvorfor relevansbetingelsen tillige synes opfyldt.

Konklusionen er derfor, at der foreligger en bristet forudsætning og dermed en ugyldighedsgrund.

Idet møllelauget var berettiget til at ophæve kontrakten med Jysk Vindkraft A/S på grund af bristede forudsætninger, kunne Jysk Vindkraft A/S ikke have foretaget berettiget ophævelse, hvorefter det ikke er relevant at diskutere, om Jysk Vindkraft A/S hos møllelauget kunne have krævet erstatning i form af positiv opfyldelsesinteresse, jfr. således også Højesteretsdommen gengivet i UfR 1985, side 334.

3.3 Havde møllelauget et krav på erstatning hos Jysk Vindkraft A/S.

I det følgende undersøges, om retsvirkningen af den ovenfor fastslåede ugyldighed er, at møllelauget har krav på erstatning hos Jysk Vindkraft A/S med den konsekvens, at der ikke ville have været noget resterende tab og dermed ikke noget krav for møllelauget at rette mod fredningsmyndighederne og således heller ikke for Jysk Vindkraft A/S som transporthaver, jf. princippet i Gældslovens § 27.

Spørgsmålet er for det første, om Jysk Vindkraft A/S har accepteret at erstatte møllelaugets tab, uden samtidig at stille betingelse om transport af møllelaugets erstatningskrav mod fredningsmyndighederne til Jysk Vindkraft A/S.

Kontrakten mellem Klokkeholm Møllelaug I/S og Jysk Vindkraft A/S om køb af de pågældende vindmøller indeholder ikke et vilkår af ovennævnte karakter, og det må derfor undersøges, om Jysk Vindkraft A/S efterfølgende har accepteret noget sådant.

I skrivelse af 3.4.1992 fra møllelaugets advokat Jens Christian Larsen til Jysk Vindkraft A/S' advokat Peter Outzing meddeles transport i ethvert erstatningskrav mod fredningsmyndighederne og/eller Nordjyllands Amtskommune bl.a. på betingelse af, at Jysk Vindkraft A/S dækker møllelaugets tab i anledning af, at handlen ikke gennemføres (bilag 30N, side 4).

I skrivelse af 21.5.1992 fra advokat Jens Christian Larsen til advokat Peter Outzing fremgår dels, at alle erstatningskrav mod fredningsmyndighederne tiltransporteres Jysk Vindkraft A/S, samtidig med at det bedes bekræftet, at møllelauget er løst for enhver forpligtelse overfor Jysk Vindkraft A/S (bilag 30N, side 2).

I skrivelse af 30.6.1992 fra advokat Peter Outzing til advokat Jens Christian Larsen fremgår, at "Frigørelsen i Bikuben sker naturligvis under forudsætning af, at Jysk Vindkraft A/S modtager transport på møllelaugets rettigheder overfor Fredningsstyrelsen, idet Jysk Vindkraft A/S samtidig hermed frigør møllelauget for samtlige forpligtelser herunder enhver forpligtelse i henhold til aftaler og kontrakter mellem Jysk Vindkraft A/S og Møllelauget" (bilag 30N, side 7).

Der er således ikke umiddelbart noget i korrespondancen mellem møllelauget og Jysk Vindkraft A/S, der tyder på, at Jysk Vindkraft A/S skulle have accepteret at erstatte møllelaugets tab uden samtidig at betinge sig retten til erstatning hos fredningsmyndighederne.

I skrivelse af 15.5.1995 fra Willy B. Jakobsen, Bikuben, til Jysk Vindkraft A/S bekræftes, at det var "ånden" bag vindmølleprojekterne, at køberne blev holdt skadesløse i tilfælde af, at vindmølleprojekterne kuldsejlede (bilag 75A).

Af advokat Erik Kjærers skrivelse af 7.8.1996, side 2, fremgår, at det var Jysk Vindkraft A/S' opfattelse, at Jysk Vindkraft A/S havde forpligtet sig til at friholde lauget for de omkostninger m.v., som lauget havde pådraget sig, og som lauget pådrog sig, da det mod begge parter forventning viste sig, at projektet ikke ville kunne realiseres (bilag 124).

Ifølge forklaringen afgivet af Jørgen Poulsen samt advokat Kjærers procedure på mødet den 24. og 25.4.1996 i Fredningsnævnet (gengivet i udskriften af forhandlingsprotokollen side 12 og 18), var det såvel møllelauget som Jysk Vindkraft A/S' opfattelse, at Jysk Vindkraft A/S var forpligtet til at skadesløsholde lauget..

Skrivelsen fra Bikuben og udskriften af forhandlingsprotokollen synes dog ikke i sig selv at kunne godtgøre, at Jysk Vindkraft A/S har indvilliget i at yde møllelauget erstatning for det tab, der er lidt som følge af, at møllelauget handlede i tillid til, at der ville kunne opstilles vindmøller på de nu fredede arealer, uden samtidig at betinge sig en transport i møllelaugets krav mod fredningsmyndighederne.

Møllelauget ville således ikke - som følge af en aftale med Jysk Vindkraft A/S om, at denne skulle dække det lidte tab - have været afskåret fra at kræve erstatning hos fredningsmyndighederne.

Jysk Vindkraft A/S synes ikke at have handlet culpøst i forbindelse med kontraktens indgåelse eller senere, således at møllelauget på dette grundlag kunne have rejst et erstatningskrav mod Jysk Vindkraft A/S.

Det kan således konkluderes, at møllelauget ikke kunne rette noget erstatningskrav mod Jysk Vindkraft A/S, hvorfor møllelauget ikke herved var afskåret fra at kræve det lidte tab erstattet hos fredningsmyndighederne. Jysk Vindkraft A/S er således heller ikke på denne baggrund afskåret fra i henhold til transporten at rette et erstatningskrav mod fredningsmyndighederne.

3.4 Accept af risiko.

Debatten vedrørende den fremtidige anvendelse af det nu fredede område havde pågået siden marts 1990.

Efter offentliggørelse af zonetilladelse til opførelse af de i sagen omhandlede vindmøller, orienterede Vendsyssel Historiske Museum ved skrivelse af 19.3.1990 Dronninglund Kommune om, at der indenfor arealet fandtes bo- og gravpladser, hvorfor museet nødvendigvis måtte varsles mindst 6 måneder før opførelsen af vindmøllerne, således at det var muligt at afslutte arkæologiske undersøgelser på stedet, inden opførelsen af vindmøllerne (bilag 109).

Ifølge avisartikel, dateret til søndag, den 29.7.1990, protesterer Danmarks Naturfredningsforenings lokalkomite for Dronninglund Kommune over den påtænkte opførelse af vindmøller i området, og det fremgår af artiklen, at lokalkomiteen har sendt en skrivelse til Klokkeholm Møllelaug med opfordring til, at møllelauget flytter møllerne.

Hellevad-Ørum Lokalhistoriske Arkivs bestyrelse støttede ifølge avisartikel af 14.9.1990 Danmarks Naturfredningsforenings Lokalkomite's protest mod opførelsen af vindmøllerne. Debatten fortsætter ved avisartikler, dateret til 9.10.1990, 16.10.1990, 23.10.1990, 28.10.1990, 1.11.1990 samt 21.11.1990.

Det fremgår af artikel dateret den 9.12.1990, at Vendsyssel Historiske Museum stiller sig tilfreds med at få et antal dage til at undersøge hver enkelt plet jord, som vil blive berørt af mølleopførelsen, og at Vendsyssel Historiske Museum således ikke vil arbejde for en flytning af møllerne.

Alle de nævnte artikler foreligger som sagens bilag 108D.

Som følge af Vendsyssel Historiske Museums tilkendegivelse af, at museet ville kunne fuldføre sin arkæologiske opgave, såfremt det blot fik en rum tid til de planlagte udgravninger, synes møllelauget at have haft god grund til at vurdere, at risikoen for en fredning var afværget.

Forud for nedlæggelse af det foreløbige forbud den 31.1.1991, synes hverken møllelauget eller Jysk Vindkraft at have fået en varslings om en risiko for fredning fra myndighederne. Fredningsforslaget fremsættes således først den 25.10.1991, og sagens rejsning bekendtgøres den 16.1.1992.

Da møllelauget den 28.12.1990 samt den 9.1.1991 underskriver kontrakterne om køb af vindmøllerne, synes møllelauget således ikke at have accepteret, at der skulle foreligge en risiko for fredning, og således heller ikke at have accepteret at bære et eventuelt tab som følge af en sådan fredning.

3.5 Tabsbegrænsningspligt.

Der synes ikke for så vidt angår det pågældende møllelaug (*Klokkerholm Møllelaug I/S*) at have foreligget realistiske muligheder for en anden placering af møllerne, jvf. således bilag 75 og udskrift af forhandlingsprotokollen, side 15ff, hvorfor de i afsnit 4 beskrevne tab ikke på denne vis kunne være undgået.

3.6 Konklusion vedrørende krav i henhold til transport.

Da Jysk Vindkraft A/S ikke havde påtaget sig at dække møllelaugets tab i anledning af fredningen, uden samtidig at betinge sig transport i det erstatningskrav, som møllelauget kunne have rejst overfor fredningsmyndighederne, og da Jysk Vindkraft A/S ikke synes at have handlet culpøst i forbindelse med aftalens indgåelse eller senere, ville møllelauget ikke have kunnet rejst et erstatningskrav mod Jysk Vindkraft A/S som følge af det lidte tab, og møllelauget var derfor ikke på denne baggrund afskåret fra at kræve erstatning for sit tab hos fredningsmyndighederne.

Da møllelauget heller ikke havde accepteret risikoen for fredning af det pågældende område, kan det konkluderes, at møllelauget ville have kunnet rejse et erstatningskrav mod fredningsmyndighederne.

Da møllelauget således ville have kunnet rejst et erstatningskrav mod fredningsmyndighederne, vil dette krav kunne rejses af Jysk Vindkraft A/S som transporthaver.

4. Opgørelse af erstatningens størrelse

I det følgende undersøges, hvorledes denne erstatning skal opgøres.

Nedenfor under punkt 4.1 vurderes de enkelte erstatningsposter, mens punkt 4.2 beskæftiger sig med spørgsmålet om forrentning af erstatningskravet.

4.1 Selve erstatningskravet

Det er afgørende for opgørelsen af erstatningens størrelse, hvilket tab møllelauget led som følge af fredningen, d.v.s. hvilke omkostninger, der endeligt skulle have påhvilet møllelauget, såfremt Jysk Vindkraft A/S ikke havde påtaget sig at dække dette tab mod til gengæld at få erstatningskravet i anledning af tabet tiltransporteret.

Den erstatningsberettigede kan vælge at gøre et krav på fuld erstatning gældende, i den forstand at erstatningen dækker hele tabet, herunder et fremtidigt tabt indtjeningsgrundlag.

Den erstatningsberettigede kan tillige vælge at opgøre erstatningskravet som det definitive krav, således at erstatningen kun dækker tab, der kan opgøres på det valgte tidspunkt, men til gengæld hele dette tab, jf. således betænkning nr. 461/1967 (Betænkning om naturfredning I, afgivet af den af Ministeriet for kulturelle anliggender under 23/6 1961 nedsatte Naturfredningskommission) side 72.

Jysk Vindkraft A/S har - som transporthaver - valgt at opgøre det oprindeligt møllelauget tilkommende krav som et definitivt krav, d.v.s. opgjort som det tab, møllelauget har lidt ved at stole på, at der ville kunne opføres vindmøller på den nu fredede ejendom.

Med udgangspunkt i Fredningsnævnet for Nordjyllands Amts afgørelse af 5/8 1997 vurderes de af Jysk Vindkraft A/S fremsatte krav på følgende måde:

1. Mistet fortjeneste ved projektstop i alt kr. 658.807,61.

Da dette krav relaterer sig til den fortjeneste, som Jysk Vindkraft A/S mistede som følge af fredningen, og da dette krav ikke af Jysk Vindkraft A/S kunne kræves dækket af møllelauget, har møllelauget ikke lidt et tab i den pågældende størrelsesorden, som derfor ikke på baggrund af den skete transport kan gøres gældende af Jysk Vindkraft A/S.

I denne forbindelse bemærkes særligt, at kravene i henhold til de indgåede leje- og brugskontrakter på henholdsvis kr. 40.000 og kr. 80.000 ifølge vindmøllekontrakternes § 1, 3. afsnit (bilag 30A), skulle bæres af Jysk Vindkraft A/S, i den forstand at beløbet var indeholdt i købesummen for vindmøllerne, jvf. således den af revisionsfirmaet K.G. Jensen/Coopers & Lybrand udarbejdede erstatningsopgørelse fremlagt som en del af bilag 18.

2. Afholdte direkte omkostninger ved projektstop i alt kr. 191.115,27.

Ifølge den af revisionsfirmaet K.G. Jensen/Coopers & Lybrand udarbejdede erstatningsopgørelse, og ifølge advokat Erik Kjær's uddybende forklaringer til denne, jvf. sagen bilag 124, er der for så vidt angår kr. 142.599,47 tale om dækning af finansieringsudgifter.

Møllelaugets udgifter til advokat i forbindelse med projektstoppet andrager kr. 5.515,80.

De netop nævnte beløb skulle kontraktsmæssigt set have været afholdt af møllelauget, og Jysk Vindkraft A/S kan derfor i medfør af transporten kræve disse beløb erstattet hos fredningsmyndighederne.

Herudover omfatter posten på ialt kr. 191.115,27 Jysk Vindkraft A/S's egne omkostninger til egen advokat i forbindelse med den tekniske afslutning af forholdet til møllelauget efter projektstoppet på kr. 25.000 og honorar til revisor for opgørelse af erstatningskravet på kr. 18.000.

For så vidt angår udgifter til egen advokat gælder det som udgangspunkt, at disse ikke kan kræves erstattet, idet disse beløb ikke ville have påhvilet møllelauget. Af erstatningsopgørelsen fremgår dog, at beløbet til dels vedrører opløsning af interessentskabet (møllelauget), hvilket er en udgift, der ville have påhvilet møllelauget, såfremt parterne ikke havde indgået den pågældende transportaftale. Den del af beløbet, der relaterer sig til dette arbejde, kan Jysk Vindkraft A/S kræve erstattet hos fredningsmyndighederne. Beløbet ansættes skønsmæssigt til halvdelen af de 25.000, dvs. kr. 12.500.

Honoraret til revisor for dennes opgørelse af erstatningskravet kan ikke kræves erstattet, dels fordi arbejdet i vidt omfang har relateret sig til det tab, som Jysk Vindkraft A/S og ikke møllelauget har lidt, dels fordi et sådan krav som det klare udgangspunkt må dækkes via tilkendelse af sagsomkostninger.

3. Afholdte omkostninger inden projektstop i alt kr. 257.902,55.

Ifølge opgørelsen fremlagt som sagens bilag 53A omfatter denne post udelukkende udgifter, som Jysk Vindkraft A/S i henhold til kontrakten med møllelauget skulle afholde, således at møllelauget ikke ville have lidt et tab som følge heraf, hvorfor disse af Jysk Vindkraft A/S afholdte udgifter ikke berettiger Jysk Vindkraft A/S til erstatning i henhold til transporten.

5. Samlet konklusion.

Det kan som følge af ovennævnte konkluderes, at Jysk Vindkraft A/S ikke er berettiget til erstatning med hjemmel direkte i Naturbeskyttelseslovens § 39 stk. 1, idet Jysk Vindkraft A/S ikke var indehaver af en rettighed over den nu frede ejendom.

Det kan derimod konkluderes, at Jysk Vindkraft A/S er erstatningsberettiget i kraft af, at Jysk Vindkraft A/S har fået tiltransporteret det Klokkeholm Møllelaug I/S tilkommende erstatningskrav.

Det kan endvidere konkluderes, at møllelauget ville have lidt et tab, der kunne være rettet mod Fredningsmyndighederne af møllelauget, såfremt møllelauget ikke havde transporteret dette erstatningskrav til Jysk Vindkraft A/S, og at dette erstatningskrav kan opgøres til i alt kr. 160.615,27, med tillæg af renter af kr. 142.599,47 fra den 30.7.1992 og af kr. 5.515,80 fra den 21.6.1992.

Det kan herefter endeligt konkluderes, at Jysk Vindkraft A/S vil være berettiget til en erstatning på kr. 160.615,27 med tillæg af renter som angivet ovenfor.

Det samlede tab, som møllelauget ville have lidt, såfremt Jysk Vindkraft A/S ikke havde påtaget sig at dække tabet, udgør herefter kr. 160.615,27, hvorved dog bemærkes, at udgifter til advokat i forbindelse med opløsning af interesseskabet er skønsmæssigt ansat.

Jysk Vindkraft A/S vil herefter være berettiget til en erstatning på kr. 160.615,27.

4.2 Erstatningsbeløbets forrentning.

Ifølge Naturbeskyttelseslovens § 39 stk. 3 forrentes erstatningsbeløb fra datoen for Fredningsnævnets afgørelse og indtil erstatningen udbetales med en årlig rente, der svarer til Danmarks Nationalbanks diskonto.

Under særlige omstændigheder kan Fredningsnævnet fastsætte et andet begyndelsestidspunkt for forrentningen.

I betænkning nr. 467 fra 1967, side 354, anføres, at stigende priser modsvarer behovet for renter fra et tidligere tidspunkt end Fredningsnævnets afgørelse, således at hovedreglen om forrentning fra Fredningsnævnets afgørelse oftest fører til et rimeligt resultat.

Der ses ikke at foreligge trykt praksis, der kan danne grundlag for en vurdering af nærværende sag.

Møllelauget (eller rettere Jysk Vindkraft A/S i kraft af transporten) har haft et likviditetstab fra og med udgifternes afholdelse, dvs. fra et langt tidligere tidspunkt end Fredningsnævnets afgørelse.

Det kan anføres, at det må anses for tvivlsomt, om lovgiver har haft denne situation i tankerne med den valgte formulering "særlige omstændigheder", men ikke mindst det ekspropriationsretlige krav om fuld erstatning må rimeligvis føre til erstatning fra og med udgifternes afholdelse.

Der skal således ske forrentning af kr. 142.599,47 fra den 30.7.1992 og af kr. 5.515,80 fra den 21.6.1992.

NATURKLAGENÆVNET>

**Naturklagenævnets afgørelse
af 29. marts 2000
om fredning af arealer ved Stentinget - Byrhøj, Dronninglund Kommune,
Nordjyllands Amt
(sag nr. 97-111/800-0005).**

Fredningsnævnet for Nordjyllands Amt har den 5. august 1997 truffet afgørelse om fredning af et ca. 69 ha stort areal ved Stentinget - Byrhøj beliggende nord for Klokkeholm i Dronninglund Kommune. Fredningssagen er rejst i 1991 af Dronninglund Kommune, Nordjyllands Amt, Miljø- og Energiministeriet v/Skov- og Naturstyrelsen samt Danmarks Naturfredningsforening med det formål at bevare og synliggøre området som et historisk sted.

Fredningsområdet omfatter 8 privatejede ejendomme. Fredningsnævnet har tilkendt lodsejerne en samlet fredningserstatning på 222.425 kr., hvortil kommer en erstatning til Jysk Vindkraft A/S på 1.107.825 kr. Den samlede erstatning udgør 1.330.250 kr., hvorfor fredningsnævnets afgørelse i medfør af naturbeskyttelseslovens § 42 er forelagt Naturklagenævnet til efterprøvelse.

Fredningsområdet og de planlægningsmæssige forhold.

Stentinget er en af de få kendte indlandsbopladser i Danmark fra jernalderen, hvor handel og håndværk/produktion har spillet en væsentlig rolle, hvilket er bemærkelsesværdigt, da kystnær beliggenhed ellers betragtes som en forudsætning for placeringen af et handelssted. De mange løsfund, der er gjort i området i form af brudsølv, smykker, mønter og vægtlodder, viser, at der har været en betydelig produktion af og handel med bl.a. luksusartikler, primært i perioden fra yngre jernalder og op til slutningen af vikingetiden. Fra dette tidsrum kendes kun to andre vigtige magtcentre i Nordjylland, nemlig Limfjordsbo-

pladsen Lindholm Høje og handelspladsen ved Sebbesund. Stentinget anses derfor for en lokalitet af national betydning.

Højdedraget Byrhøj er det højeste punkt i fredningsområdet og ligger centralt i det område, hvor der er gjort en række arkæologiske overfladefund fra perioden ca. år 600 til år 1100 e. Kr.

Særligt områdets overgange mellem landskabselementer, der tydeligt erkendes fra Byrhøj, sammenholdt med områdets markante fremtræden giver landskabet karakter. For så vidt angår områdets rekreative værdier fremhæves stedets spændende historie, der kan sammenbinde landskabet og datidens samfund, og som kan formidles på stedet til offentligheden.

Hele området er beliggende i landzone og er pålagt landbrugspligt.

Inden for fredningsområdet er gravhøjene beskyttede efter bestemmelserne i naturbeskyttelseslovens § 12 om fortidsminder og lovens § 18 om fortidsmindebeskyttelseslinien (ca. 11,9 ha).

I Regionplan 1997 for Nordjyllands Amt er området omkring Stentinget udpeget som (regionalt) naturområde. Nordjyllands Amts fredningsplan indeholder ingen speciel målsætning for arealet.

I landbrugsplanen er området beskrevet som et areal af almindelig interesse. Jorden er karakteriseret som "finsandet jord" og anvendes landbrugsmæssigt i omdrift for hovedpartens vedkommende.

I kommuneplanen for Dronninglund Kommune er området udlagt som "åbent land i øvrigt". Der er ikke fastlagt særlige bestemmelser for området. Dog anføres det, at der fortsat skal tages hensyn til naturværdier og til jordbrugsinteresser, som der er hjemlet mulighed for i lovgivningen.

Sagens baggrund.

Jysk Vindkraft A/S, der etablerer samlede projekter om opstilling af vindmøller, fik i begyndelsen af 1990 kontakt med en række interessenter i Klokkeholm om bygning af møller. Efter at Dronninglund Kommune havde meddelt zone- og byggetilladelse til placering af 3 vindmøller i området ved Stentinget - Byrhøj, blev der i november 1990 indgået leje- og brugskontrakter med lodsejerne nr. 3 og nr. 8. Kontrakt om køb af selve møllerne blev indgået med Wincon Wind Energy ApS. Kontrakter-

ne blev omkring årsskiftet 1990/1991 transporteret til Klokkeholm Møllelaug I/S.

Vendsyssel Historiske Museum havde i marts 1990 efter offentliggørelsen af zonetilladelsen orienteret Dronninglund Kommune om, at der inden for arealet fandtes bo- og gravpladsområder fra yngre jernalder. Efter at have afgivet et ønsket varsel herom på 6 måneder til museet meddelte Jysk Vindkraft A/S i januar 1991 museet, at arbejdet med støbning af sokler og etablering af vej ville blive igangsat ca. 1. februar 1991.

Af fredningsforslaget fremgår, at Danmarks Naturfredningsforening i december 1990 havde henvendt sig til Skov- og Naturstyrelsen med anmodning om nedlæggelse af et midlertidig forbud efter den dagældende naturfredningslovs § 11, nu naturbeskyttelseslovens § 34, mod opførelse af vindmøllerne.

På et møde den 16. januar 1991 mellem Skov- og Naturstyrelsen, Danmarks Naturfredningsforening, Dronninglund Kommune, Vendsyssel Historiske Museum, Rigsantikvarens Arkæologiske Sekretariat og Nordjyllands Amt var der enighed om, at området var fredningsværdigt af bl.a. arkæologiske grunde. I konsekvens heraf nedlagde Skov- og Naturstyrelsen den 31. januar 1991 forbud efter naturfredningslovens § 11 mod opførelse af vindmøller i området på og omkring Byrhøj. Forbuddet gjaldt ejendommene matr.nr. 1 Stentinget og matr.nr. 1b Røgelhede By, begge Hellevad.

Jysk Vindkraft A/S forsøgte efterfølgende forgæves en alternativ opførelse af møllerne.

Dronninglund Kommune, Nordjyllands Amt, Skov- og Naturstyrelsen samt Danmarks Naturfredningsforening rejste herefter i oktober 1991 forslag om fredning af arealerne ved Stentinget - Byrhøj. Fredningsnævnet bekendtgjorde sagens rejsning første gang den 16. januar 1992, fra hvilket tidspunkt fredningsforslagets retsvirkninger regnes, jf. naturbeskyttelseslovens § 37, stk. 2.

Fredningsnævnets afgørelse.

Formålet med fredningen er at sikre områdets arkæologiske, landskabelige og rekreative interesser samt at sikre fredningsmyndigheden mulighed for naturpleje og naturgenopretning.

Arealerne kan fortsat anvendes til almindelig landbrugsdrift, dog med forbud mod tilplantning, begrænsninger i pløjedybder, forbud mod etablering af hjortefarme, samt forbud mod opstilling af farehytter og opdræt af frilandsgrise på visse arealer. Af øvrige bestemmelser skal navnlig fremhæves, at opførelse af ny bebyggelse m.v. er forbudt, idet dog landbrugsbyggeri i begrænset omfang er tilladt. Arealet omkring Byrhøj må kun anvendes til græsning eller høslæt.

Der forudsættes ved fredningsmyndighedens foranstaltning etableret en parkeringsplads og en "trampesti" fra P-pladsen til Byrhøj.

Foruden færdsel til og fra parkeringspladsen og på stien har offentligheden ret til at færdes til fods på Byrhøj og på græsningsområdet omkring denne.

Fredningen giver endelig museer og myndigheder ret til at foretage arkæologiske undersøgelser og fredningsmyndigheden ret til at foretage den nødvendige naturpleje og naturgenopretning i overensstemmelse med fredningens formål. Fredningsmyndigheden pålægges endvidere at fjerne en del af et eksisterende læhegn ved Byrhøj, samt sikre, at den anden del af hegnet ikke overstiger en højde på 4 meter.

Naturklagenævnets beslutninger.

I sagens behandling, herunder besigtigelse og offentligt tilgængeligt møde, har deltaget 7 af Naturklagenævnets 10 medlemmer (Karen Aarøe, J.J. Bolvig, Aage Brusgaard, Leif Hermann, Svend Aage Jensen, Hans Kardel og Svend Taanquist).

Naturklagenævnet skal enstemmigt udtale:

Det tiltrædes, at fredningsområdet, som det er afgrænset i fredningsnævnets afgørelse, pålægges fredningsbestemmelser efter Naturbeskyttelseslovens kapitel 6 til sikring af de arkæologiske, landskabelige og rekreative interesser i området.

For at beskytte de arkæologiske interesser bestemmes det, at metaldektorer alene må anvendes i forbindelse med arkæologiske undersøgelser udført af myndigheder eller efter disses bemyndigelse.

Et flertal på 6 medlemmer stemmer for at stadfæste fredningsnævnets bestemmelse om anlæg af en ca. 1 meter bred sti fra parkeringspladsen til græsningsområdet omkring Byrhøj som vist på fredningskortet. Mindretallet (Svend Aage Jensen) stemmer for at ændre linieføringen, så-

ledes at denne forløber fra parkeringspladsen langs landevejen til Byrhøj.

Fredningsnævnets bestemmelse om, at eksisterende ejendomsbygninger, der grænser op til fredningen, kan udvides med driftsbygninger beliggende inden for fredningen, såfremt det sker efter fredningsnævnets godkendelse, med en bygningshøjde under 8,5 meter og i øvrigt efter forudgående arkæologiske undersøgelser, giver ikke tilstrækkelig sikkerhed for, at placering af driftsbygninger inden for det fredede område kun finder sted, hvis det godtgøres, at en sådan placering er erhvervsmæssigt nødvendig, og at arkæologiske forhold ikke taler afgørende imod. Et flertal på 5 medlemmer stemmer derfor for, at censurbestemmelsen gives følgende formulering:

"Fredningen er ikke til hinder for, at der på ejendommene under matr.nr. 2 Kærsgård, Hellevad og matr.nr. 3 smst. kan opføres driftsbygninger beliggende inden for fredningen, såfremt det godtgøres, at placering af driftsbygninger inden for det fredede område er erhvervsmæssigt nødvendigt, og at arkæologiske forhold ikke taler afgørende imod.

Bygningshøjden for sådanne driftsbygninger skal være under 8,5 meter. Opførelsen samt den nærmere udformning og placering af bygningerne skal godkendes af fredningsnævnet efter forudgående arkæologiske undersøgelser."

Mindretallet (Aage Brusgaard og Svend Aage Jensen) stemmer for at stadfæste fredningsnævnets bestemmelse.

Idet fredningsnævnets afgørelse ophæves, fastsættes herefter følgende fredningsbestemmelser for det ca. 69 ha store areal, der er afgrænset på det fredningskort, som hører til Naturklagenævnets afgørelse, og som omfatter de ejendomme, som er anført på vedhæftede matrikelfortegnelse.

§ 1. Fredningens formål.

Fredningen har til formål:

at sikre områdets arkæologiske interesser, herunder at give ret til arkæologiske undersøgelser,

at sikre områdets landskabelige interesser, herunder udsigten fra og indsigten til Byrhøj, samt

at sikre områdets rekreative interesser, herunder parkeringsmuligheder og adgang for publikum til Byrhøj.

§ 2. Arealernes drift.

- a. Arealerne kan fortsat anvendes til almindelig landbrugsdrift, dog må jordbearbejdning ikke foregå dybere end angivet på fredningskortet.
- b. Der må ikke inden for fredningsområdet foretages dybdepløjning eller grubning.
- c. Arealet omkring Byrhøj, der på fredningskortet er angivet som "græsningsområde", må kun anvendes til græsning eller høslet. Der må ikke udsættes tyre på arealet. Jordbearbejdning af arealet må kun ske i forbindelse med omlægning af græsset og kun ved harvning eller pløjning i en dybde ikke over 10 cm.
- d. Arealerne må ikke anvendes til hjortefarm, og der må ikke opsættes usædvanlige hegn. Opstilling af farehytter og opdræt af frilandsgrise må ikke finde sted på de arealer, hvor jordbearbejdning er begrænset til en dybde på højst 20 cm, jf. pkt. a.
- e. Tilplantning med juletræer eller andre flerårige, træagtige afgrøder må ikke finde sted. Eksisterende læhegn må dog vedligeholdes og/eller nyplantes ved afdrift. Nye læhegn må kun etableres efter fredningsnævnets forudgående tilladelse. Undtaget er det læhegn, der kræves fjernet, jf. § 8 e.

§ 3. Terrænændringer.

Terrænet må ikke ændres ved afgravning, planering, opfyldning eller lignende, dog er det tilladt at foretage terrænændringer i forbindelse med arkæologiske udgravninger og i forbindelse med anlæggelse af en parkeringsplads som nævnt i § 5 b og som vist på fredningskortet.

§ 4. Bebyggelse og andre faste anlæg m.v.

- a. Opførelse af en ny bebyggelse, herunder opstilling af skure, boder og lignende samt anbringelse af campingvogne og telte må ikke finde sted. Dog kan mindre transformeranlæg etableres efter amtets forudgående tilladelse.
- b. Etablering af andre faste konstruktioner og anlæg som sportsanlæg, skydebane, motorbane og lignende samt opstilling af master, vindmøller, tårne, tankanlæg eller lignende skæmmende indretninger må ikke finde sted.
- c. Fredningen er dog ikke til hinder for opførelse af et mindre hus i den gamle grusgrav ved Byrhøj til brug for områdets formidling. Den nærmere udformning og placering forudsætter fredningsnævnets tilladelse.

delse. Fredningen er ligeledes ikke til hinder for opstilling af informationstavler til brug for områdets formidling.

- d. Fredningen er ikke til hinder for opstilling af læskure for kreaturer med fredningsnævnets godkendelse.
- e. Fredningen er ikke til hinder for opstilling af midlertidige arbejds-skure i forbindelse med arkæologiske undersøgelser og arealer-nes naturpleje.
- f. Fredningen er ikke til hinder for, at der på ejendommene matr.nr. 2b Kærsgård, Hellevad og matr.nr. 3a smst. kan opføres driftsbygninger beliggende inden for fredningen, såfremt det godtgøres, at placering af driftsbygninger inden for det fredede område er erhvervsmæssigt nødvendigt, og at arkæologiske forhold ikke taler afgørende imod. Bygningshøjden for sådanne driftsbygninger skal være under 8,5 meter. Opførelsen samt den nærmere udformning og placering af bygningerne skal godkendes af fredningsnævnet efter forudgående arkæologiske undersøgelser.
- g. Fredningen er ikke til hinder for, at der nedgraves kabler, ledninger eller lignende, såfremt det sker med amtets godkendelse og efter arkæologiske undersøgelser.
- h. Fredningen er ikke til hinder for, at markering og/eller rekonstruktion af bygninger og andre konstruktioner fra forhistorisk tid kan etableres efter fredningsnævnets forudgående tilladelse.

§ 5. Veje, stier og parkeringsplads.

- a. Anlæg af nye veje og stier må kun ske med fredningsnævnets tilladelse.
- b. Fredningen er ikke til hinder for anlæggelse af en ca. 300 m² stor parkeringsplads på matr.nr. 3 Kærsgård, Hellevad, som vist på kortbilaget. Omkring parkeringspladsen kan plantes løvfældende træer og buske, hvis maksimalhøjde ikke overstiger 4 meter. Som adgangsvej til parkeringspladsen benyttes en eksisterende overkørsel, der ved fredningsmyndighedens foranstaltning befæstes med asfalt de nærmeste 20 meter fra amtsvejen. Der kan anbringes nogle få borde og bænke i den slørende beplantning.
- c. Der anlægges en ca. 1 meter bred sti fra parkeringspladsen til græsningsområdet omkring Byrhøj. Stien, der fremgår af fredningskortet, anlægges som "trampesti" med en samlet længde på ca. 500 meter. På de første ca. 350 meter fra parkeringspladsen til bakkekammen reserveres arealet i en bredde på 3 meter. På de sidste ca. 150 meter fra bakkekammen ud for Byrhøj og frem til Byrhøj må stien overpløjes og bearbejdes landbrugsmæssigt af lodsejeren.
- d. Fredningen er ikke til hinder for en mindre vejudvidelse af amtsvejen gennem området til 7 meter kørebane plus 2 x 2,5 meter rabat. Forinden udvidelsen kan realiseres, skal der foretages arkæologiske

undersøgelser. Udvidelsen kan på baggrund af disse og efter nærmere aftale mellem fredningsnævnet og vejbestyrelsen foretages enten ensidigt eller dobbeltsidigt i forhold til det eksisterende vejforløb.

§ 6. Færdsel og ophold.

- a. Offentligheden har ret til at færdes i bil til og fra parkeringspladsen nævnt i § 5b og til fods ad stien nævnt i § 5c fra parkeringspladsen til græsningsområdet omkring Byrhøj. Herudover har offentligheden ret til at færdes til fods på Byrhøj og på græsningsområdet omkring denne.
- b. Offentligheden har herudover ret til færdsel og ophold i overensstemmelse med lovgivningens almindelige bestemmelser herom, jf. for tiden Miljøministeriets bekendtgørelse nr. 574 af 25. juni 1992 om offentlighedens adgang til at færdes og opholde sig i naturen.
- c. Inden for fredningsområdet må metaldetektorer eller lignende kun anvendes i forbindelse med arkæologiske undersøgelser udført af myndigheder eller efter disses bemyndigelse.

§ 7. Arkæologiske undersøgelser.

- a. Museer og myndigheder har ret til at foretage arkæologiske undersøgelser i fredningsområdet efter tilladelse fra Skov- og Naturstyrelsen. Tidspunktet og de nærmere detaljer for undersøgelserne aftales i hvert enkelt tilfælde direkte med lodsejeren.
- b. Skov- og Naturstyrelsen og Rigsantikvaren kan efter aftale med lodsejeren foretage undersøgelser med henblik på at fastslå bo-
pladslagenes aktuelle bevaringstilstand.
- c. Den myndighed, som udfører arkæologiske undersøgelser, har pligt til at afholde markskadeerstatning/jordleje efter gældende regler. Aftaler herom skal godkendes af en planteavlskonsulent, såfremt ejeren ønsker dette. Kan enighed om erstatningens eller lejens størrelse herefter ikke opnås, afgøres denne af fredningsnævnet.

§ 8. Arealernes pleje.

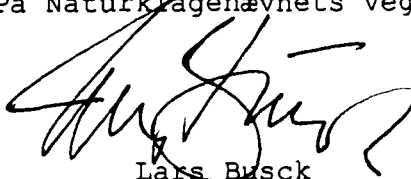
- a. Fredningsmyndighederne har ret til at foretage den nødvendige naturpleje og naturgenopretning i overensstemmelse med fredningens formål, herunder rydning af uønsket opvækst, hegning og afgræsning, med henblik på at opretholde området som et åbent, landbrugspræget og til dels græsklædt område med vide, utilslørede udsigter.
- b. Fredningsmyndighederne etablerer det på fredningskortet angivne græsningsområde. Såfremt ejeren ikke selv ønsker at gøre brug af området til enten græsning eller høslet, kan fredningsmyndighederne lade dette område eller andre fremtidige, lignende områder afslå eller indhegne og afgræsse.

- c. Fredningsmyndighederne har ret til at etablere den i § 5b omtalte parkeringsplads med tilhørende vejadgang, den i § 5c nævnte sti og den i § 4c nævnte bygning til brug for områdets formidling. Der kan ligeledes opstilles informationstavler i området.
- d. Fredningsmyndighederne etablerer nødvendige hegnsgennemgange og lignende.
- e. For at sikre indsigten til og udsigten fra Byrhøj mod nord pålægges det fredningsmyndighederne at fjerne de vestligste 50 meter af det eksisterende læhegn mellem matr.nr. 1b, Røgelhede By, og matr.nr. 1, Stentinget, begge Hellevad Sogn, samt at sikre, at læhegnet på de følgende 50 meter regnet mod øst ikke overstiger en højde på 4 meter, således som det fremgår af fredningskortet.
- f. Naturplejen og naturgenopretningen foretages så vidt muligt efter forudgående aftale med den pågældende ejer og bruger og uden udgift eller indtægt for denne. Der henvises til de almindeligt gældende regler for pleje af fredede arealer, jf. for tiden Miljøministeriets bekendtgørelse nr. 551 af 22. juni 1992 om pleje af fredede arealer og fortidsminder samt om tilsyn.

§ 9. Dispensation.

Fredningsnævnet kan meddele dispensation fra bestemmelserne i §§ 2 - 8, når det ansøgte ikke vil stride mod fredningens formål. jf. naturbeskyttelseslovens § 50, stk. 1,

På Naturklagenævnets vegne

Lars Busck

Naturklagenævnets formand

Afgørelsen er endelig og kan ikke indbringes for anden administrativ myndighed, jf. naturbeskyttelseslovens § 82. Eventuel retssag til prøvelse af afgørelsen skal være anlagt inden 6 måneder, jf. lovens § 88, stk. 1.

Fortegnelse

over matrikelnumre, der helt eller delvis er omfattet af Naturklagenævnets afgørelse af 29. marts 2000.

Kærsgård, Hellevad: 2b, 3a, 4c og 5.

Røgelhede By, Hellevad: 1b, 3k, 3o, 3p og 6a.

Stentinget, Hellevad: 1.

**Naturklagenævnets afgørelse
af 29. marts 2000**

om erstatning i anledning af fredning af arealer ved
Stentinget - Byrhøj, Dronninglund Kommune, Nordjyllands Amt.
(sag nr. 97-111/800-0005).

Fredningsnævnet for Nordjyllands Amt har den 5. august 1997 truffet afgørelse om erstatning i anledning af den samtidigt besluttede fredning af arealer ved Stentinget - Byrhøj i Dronninglund Kommune.

Fredningsnævnet har tilkendt 8 lodsejere en samlet fredningserstatning på 222.425 kr. Fredningsnævnet har desuden tilkendt Jysk Vindkraft A/S en fredningserstatning på 1.107.825 kr. Den samlede erstatning udgør 1.330.250 kr. Fredningsnævnets afgørelse er derfor i medfør af naturbeskyttelseslovens § 42 forelagt Naturklagenævnet til efterprøvelse.

Fredningsnævnets udmåling af erstatning.

Lodsejernes oprindelige samlede erstatningskrav lød på 375.350 kr., der var opgjort som følger:

1. Forbud mod dybdepløjning og grubning samt øvrige bindinger:	2.000 kr./ha
2. Forbud mod pløjning under 40 cm samt øvrige bindinger:	3.000 kr./ha
3. Forbud mod pløjning under 20 cm samt øvrige bindinger:	5.000 kr./ha
4. Forbud mod pløjning under 10 cm samt øvrige bindinger:	15.000 kr./ha
5. Trampesti:	20 kr./m
6. Fjernelse af læhegn:
fordelt med 50 kr. på hver side af hegnet.	100 kr./m
7. Højdebegrænsning på 4 m:
fordelt med 25 kr. på hver side af hegnet.	50 kr./m
8. Ophævede vindmøllekontrakter:	40.000 kr./mølle.

Kravet var påstået forrentet fra tidspunktet for nedlæggelsen af det midlertidige forbud efter naturfredningslovens § 11 den 31. januar 1991 under henvisning til, at dette forbud havde indført et generelt forbud mod ændringer i området, hvortil kom, at sagens behandling havde været langvarig.

For så vidt angår erstatningsposterne 1 og 2 har fredningsnævnet fundet, at der ikke er tale om sådanne indgreb, at der er grundlag for at yde erstatning ud over den grundtakst på 1.250 kr. pr. ha, der på tidspunktet for afgørelsen er almindeligt anvendt i sager, hvor der er forløbet lang tid fra fredningsforslagets fremsættelse til fredningens gennemførelse.

Fredningsnævnet har i øvrigt taget de fremsatte krav vedrørende de fredede arealer til følge.

Vedrørende erstatningskravene på 40.000 kr.pr. vindmølle fra lodsejerne nr. 3 og nr. 8 for ophævede vindmøllekontrakter har fredningsnævnet skønsmæssigt nedsat disse til 10.000 kr. pr. mølle med henvisning til, at kontraktbeløbene må antages bl.a. at skulle dække ulemper for lodsjerne ved anlæggelsen og tilstedeværelsen af vindmøllerne.

Et yderligere krav fra lodsejer nr. 8 på 10.000 kr. vedrørende manglende opstilling af en transformator er af nævnet blevet afvist som udokumenteret.

Lodsejernes rentepåstand er delvist imødekommet.

Erstatning til Jysk Vindkraft A/S er tilkendt med i alt 1.107.825 kr. Erstatning gives for afholdte omkostninger og for mistet fortjeneste i forbindelse med forbuddet mod opstilling af de 3 vindmøller, som Klokkeholm Møllelaug I/S havde fået landzonetilladelse til at opstille i området. Klokkeholm Møllelaug I/S har overdraget sin ret til en eventuel erstatning til Jysk Vindkraft A/S.

Selskabet fremsatte oprindeligt for fredningsnævnet et erstatningskrav på 1.538.605 kr., men frafaldt efterfølgende én erstatningspost. Såvel erstatningskravet som rentepåstanden blev herefter tiltrådt af fredningsnævnet i sin helhed.

Efterfølgende udtalelser.

Nordjyllands Amt har taget frednings- og erstatningsafgørelserne til efterretning, men anmoder om, at erstatningsbeløbene afholdes med 1/10 af amtet og 9/10 af staten begrundet i de store nationale, herunder arkæologiske, interesser.

Skov- og Naturstyrelsen har ingen bemærkninger hertil, da man er enig i fredningens store nationale betydning.

Naturklagenævnets afgørelse.

I sagens behandling har deltaget 7 af Naturklagenævnets 13 medlemmer (Lars Busck, J.J. Bolvig, Aage Brusgaard, Leif Hermann, Svend Aage Jensen, Hans Kardel og Svend Taanquist).

Naturklagenævnet skal udtale:

Ved anden afgørelse af dags dato har Naturklagenævnet tiltrådt, at arealer ved Stentinget - Byrhøj fredes efter naturbeskyttelseslovens kapitel 6, dog med visse ændringer og tilføjelser til de fredningsbestemmelser, som fredningsnævnet har fastsat.

Erstatning i anledning af fredningen må fastsættes til beløb, der modsvare den nedgang i de enkelte ejendommers handelsværdi, der skyldes de ved fredningen pålagte begrænsninger i rådigheden, jf. naturbeskyttelseslovens § 39, stk. 1.

De principper for tilkendelse af erstatning, som fredningsnævnet har anvendt, og hvorved erstatningerne er gradueret navnlig i forhold til de begrænsninger i den landbrugsmæssige udnyttelse af arealerne, som fredningen medfører, kan tiltrædes. De takster, som fredningsnævnet har anvendt ved fastsættelse af erstatningerne, bør dog forhøjes bl.a. som følge af, at Naturklagenævnet i 1997 har besluttet at forhøje den almindelige grundtakst for fredningserstatninger til 1.500 kr./ha. Erstatningerne for ophævede vindmøllekontrakter som følge af forbuddet mod opstilling af vindmøller bør også forhøjes og fastsættes til 30.000 kr. for hver mølle.

Erstatningerne fastsættes således efter følgende takster:

1. Forbud mod dybdepløjning og grubning
samt øvrige bindinger:	2.000 kr./ha

2. Forbud mod pløjning under 40 cm samt
øvrige bindinger:	2.500 kr./ha
3. Forbud mod pløjning under 20 cm samt
øvrige bindinger:	5.000 kr./ha
4. Forbud mod pløjning under 10 cm samt
øvrige bindinger	25.000 kr./ha
5. Trampesti:	20 kr./m
6. Fjernelse af læhegn:
fordelt med 50 kr./m på hver side af hegnet	100 kr./m
7. Højdebegrænsning på 4 m:
fordelt med 25 kr./m på hver side af hegnet	50 kr./m
8. Parkeringsplads:	4 kr./m ²
9. Ophævede vindmøllekontrakter:	30.000 kr./mølle

Fredningsbestemmelsen i § 4f om fredningsnævnets godkendelse af, at der opføres driftsbygninger beliggende inden for fredningen, er nu formuleret på en måde, der må anses for mere byrdefuld for lodsejerne under lb.nr. 6 og 7, end den formulering, som fredningsnævnet gav bestemmelsen. Der bør derfor tilkendes en særskilt erstatning på 50.000 kr. pr. ejendom.

For så vidt angår spørgsmålet om erstatning til lodsejeren under lb.nr. 8 for forbuddet mod opstilling af en transformator finder Naturklagenævnet ligesom fredningsnævnet, at kravet er udokumenteret. Fredningsnævnets beslutning om ikke at tage kravet til følge stadfæstes derfor.

Erstatningskravet fra Jysk Vindkraft A/S.

Fredningsnævnet har i en særskilt afgørelse af 5. august 1997 truffet afgørelse om det erstatningskrav, som Jysk Vindkraft A/S har fremsat over for fredningsnævnet i anledning af, at fredningssagen har hindret opstilling af 3 vindmøller i området, som der var indgået kontrakt om mellem Jysk Vindkraft A/S og Klokkeholm Møllelaug I/S, og hvortil der forinden var indhentet landzonetilladelse og byggetilladelse. Erstatningskravet udgjorde oprindeligt 1.538.650,43 kr., men er under sagen reduceret til 1.107.825,43 kr., idet en post på 430.780,- kr. er frafaldet som forældet.

Fredningsnævnet har lagt til grund, at de indgåede kontrakter og aftaler var lovlige, gyldige og normale. Det gælder ligeledes Klokkeholm Møllelaugs efterfølgende ophævelse af kontrakterne med Jysk Vindkraft A/S, der tillige findes i fornødent omfang at have forsøgt at begrænse sit tab ved sine efterfølgende forgæves forsøg på en alternativ opstilling. Fredningsnævnet har herefter i det hele fundet, at der er

erstatningsgrundlag for de fremsatte krav i naturbeskyttelseslovens § 39, stk. 1.

Med hensyn til erstatningens størrelse har fredningsnævnet anført, at en del af underposterne i erstatningskravet er anslåede beløb, men at der ved ansættelsen af disse beløb er foretaget et realistisk skøn. Nævnet har derfor ikke fundet anledning til at regulere på disse underposter og har herefter i det hele taget erstatningskravet på 1.107.825, 43 kr. til følge.

Naturklagenævnet skal herom udtale:

En foreløbig prøvelse af erstatningskravet har afdækket forskellige obligations-/erstatningsretlige problemstillinger, som kravet rejser. Naturklagenævnet har på denne baggrund fundet, at der kan rejses tvivl om berettigelsen af den fastsatte erstatning. Naturklagenævnet har fundet det nødvendigt at indhente ekstern juridisk bistand til belysning af de nævnte problemstillinger og har derfor anmodet advokat Jørgen B. Jepsen, Århus, om at fremkomme med en uvildig vurdering af erstatningskravet.

Efter en gennemgang af de forskellige juridiske problemstillinger i sagen konkluderer advokat Jørgen B. Jepsen at:

"Jysk Vindkraft A/S er ikke berettiget til erstatning med hjemmel direkte i naturbeskyttelseslovens § 39, stk. 1, idet Jysk Vindkraft A/S ikke var indehaver af en rettighed over den nu fredede ejendom.

Det kan derimod konkluderes, at Jysk Vindkraft A/S er erstatningsberettiget i kraft af, at Jysk Vindkraft A/S har fået tiltransporteret det Klokkeholm Møllelaug I/S tilkommende erstatningskrav.

Det kan endvidere konkluderes, at møllelauget ville have lidt et tab, der kunne være rettet mod fredningsmyndighederne af møllelauget, såfremt møllelauget ikke havde transporteret dette erstatningskrav til Jysk Vindkraft A/S, og at dette erstatningskrav kan opgøres til i alt kr. 160.615,27, med tillæg af renter af kr. 142.599,47 fra den 30. juli 1992 og af kr. 5.515,80 fra den 21. juni 1992.

Det kan herefter endeligt konkluderes, at Jysk Vindkraft A/S vil være berettiget til en erstatning på kr. 160.615,27 med tillæg af renter som angivet ovenfor."

Naturklagenævnet har på denne baggrund besluttet at ændre fredningsnævnets erstatningsafgørelse, således at der i overensstemmelse med ovenstående vurdering alene tilkendes Jysk Vindkraft A/S en erstatning på 160.615,27 kr. med tillæg af renter som nærmere beskrevet ovenfor. Der henvises til vedhæftede responsum udarbejdet af advokat Jørgen B. Jepsen.

Idet fredningsnævnets to erstatningsafgørelser af 5. august 1997 ophæves, fastsætter Naturklagenævnet herefter erstatning efter naturbeskyttelseslovens § 39, stk. 1, til de enkelte ejere samt til Jysk Vindkraft A/S således:

Lb.nr. 1. Hans Peter Rønstrup og Jens Rønstrup med halvdelen til hver.

Del af matr. nr. 6a Røgelhede By, Hellevad

13.3 ha á 2.000 kr.	26.600 kr.
---------------------	------------

Lb.nr. 3. Eva Munk Nielsen

Del af matr. nr. 1b og del af matr. nr. 3k smst.

8,0 ha á 2.000 kr.	16.000 kr.	
6,0 ha á 2.500 kr.	15.000 kr.	
Fjernelse af 50 meter læhegn á 50 kr.	2.500 kr.	
Højdebegrænsning af 50 meter læhegn á 25 kr.	1.250 kr.	
Forbud mod vindmølle	30.000 kr.	
		64.750 kr.

Lb.nr. 4a. Flemming Kristensen

Del af matr. nr. 3p smst.

1,7 ha á 2.000 kr.	3.400 kr.
--------------------	-----------

Lb.nr. 4b. Kristian Vestergaard Johansen

Del af matr.nr. 3o smst.

4,8 ha á 2.000 kr.	9.600 kr.
--------------------	-----------

Lb.nr. 5. Niels Henrik Østergaard Kristensen

Del af matr.nr. 4c og del af matr.nr. 5 Kærsgård, Hellevad

3,7 ha á 2.000 kr.	7.400 kr.
2,0 ha á 2.500 kr.	5.000 kr.

12.400 kr.

Lb.nr. 6. Ann Margrethe Henriksen**Del af matr.nr. 3a smst.**

2,2 ha á 2.000 kr.	4.400 kr.
1,4 ha á 5.000 kr.	7.000 kr.
Ca. 300 m ² parkeringsplads á 4 kr.	1.200 kr.
Ca. 220 meter trampesti á 20 kr.	4.400 kr.
Censurbestemmelse for byggeri	50.000 kr.

67.000 kr.

Lb.nr. 7. Eva og Carsten Bæhrenz**Del af matr.nr. 2b smst.**

5,9 ha á 5.000 kr.	29.500 kr.
Censurbestemmelse for byggeri	50.000 kr.

79.500 kr.

Lb.nr. 8. Bent Pedersen**Del af matr.nr. 1 Stentinget, Hellevad**

8,6 ha á 2.500 kr.	21.500 kr.
9,5 ha á 5.000 kr.	47.500 kr.
2,0 ha á 25.000 kr.	50.000 kr.
Ca. 130 meter trampesti á 20 kr.	2.600 kr.
Fjernelse af 50 meter læhegn á 50 kr.	2.500 kr.
Højdebegrænsning af 50 meter læhegn á 25 kr.	1.250 kr.
Forbud mod to vindmøller	60.000 kr.

185.350 kr.

Samlet lodsejererstatning i alt:

448.600 kr.**Jysk Vindkraft A/S**

160.615,27 kr.

Fredningserstatning i alt:

609.215,27 kr.

Da fredningsnævnets beslutning om tilkendelse af erstatninger til lodsejerne reelt var truffet ved udgangen af året 1995, men selve afgørelsen måtte afvente behandlingen af erstatningskravet fra Jysk Vindkraft A/S, har fredningsnævnet bestemt, at erstatningsbeløbene bør forrentes fra den 1. januar 1996. De erstatningsbeløb til lodsejerne

under lb.nr. 3 og 8, der er tilkendt for ophævede vindmøllekontrakter, er dog bestemt forrentet allerede fra den 1. februar 1991. Fredningsnævnets bestemmelser om forrentning stadfæstes i det hele.

Erstatningsbeløbene for censurbestemmelse for byggeri til lb.nr. 6 og lb.nr. 7 forrentes fra datoen for Naturklagenævnets afgørelse.

Erstatningsbeløbet til Jysk Vindkraft A/S på 160.615,27 kr. forrentes for så vidt angår 142.599,47 kr. fra den 30. juli 1992 og for så vidt angår 5.515,80 kr. fra den 21. juni 1992.

Forrentningen sker med en årlig rente, der svarer til Danmarks Nationalbanks diskonto.

Fredningsnævnet har i henhold til naturbeskyttelseslovens § 47 tillagt en række ejere godtgørelse for udgifter til sagkyndig bistand med i alt 30.500 kr. inkl. moms samt Jysk Vindkraft A/S med i alt 50.000 kr. inkl. moms, hvilke beløb er udbetalt. I godtgørelse for nødvendig sagkyndig bistand i forbindelse med sagens behandling for Naturklagenævnet tilkendes følgende beløb:

Til lodsejerne:	4.800 kr.
som kan udbetales til Nordjysk Udvalg for Landboret, Landbogården, Flauenskjold	

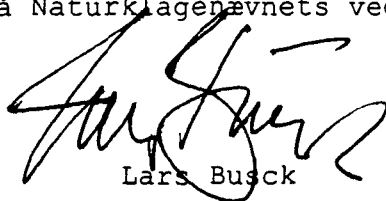
Til Jysk Vindkraft A/S	2.500 kr.
som kan udbetales til Advokat Erik Kjær Grønnegade 17 H, 7900 Nykøbing Mors	

Af den samlede erstatning på 609.215,27 kr. samt renter og omkostningsbeløb tilkendt af fredningsnævnet og Naturklagenævnet, i alt 87.800 kr. (ikke forrentet) udreder staten v/ Miljø- og Energiministeriet 9/10 og Nordjyllands Amt 1/10, jf. naturbeskyttelseslovens § 49, stk. 3.

Naturklagenævnets afgørelse af erstatningsspørgsmål kan efter naturbeskyttelseslovens § 45 påklages til Taksationskommissionen af de ejere, for hvis vedkommende Naturklagenævnet har skærpet fredningsbestemmelserne, samt af Jysk Vindkraft A/S. Afgørelsen kan endvidere påklages af miljø- og energiministeren og af Nordjyllands Amt. Klagefristen er 4 uger fra den dag, Naturklagenævnets afgørelse er meddelt den klageberettigede. Klage indgives skriftligt til Naturklagenævnet, Frederiksborggade 15, 1360 København K.

Størrelsen af tillagt godtgørelse for sagkyndig bistand, jf. naturbeskyttelseslovens § 47, kan ikke påklages.

På Naturklagenævnets vegne

A handwritten signature in black ink, appearing to read 'Lars Busck', written over the printed name.

Lars Busck

Naturklagenævnets formand

FREDNINGSNÆVNET>

REG. NR. 7907.00.

I.

FREDNINGSNÆVNETS AFGØRELSE.

Følgende ejendomme pålægges fredning, som det nedenfor nærmere er angivet:

Løbenr.	Matr.nr.	Ejer
1.	del af 6a Røgelhede By, Hellevad	Hans Peter Rønstrup, Røgelhedevej 97, 9700 Brønderslev.
3.	del af 1b og del af 3k smst.	Axel Chr. Nielsen, Hellumvej 48, Klokkerholm, 9320 Hjallerup.
4a.	3p smst.	Flemming Kristensen, Hvilshøjvej 222, 9700 Brønderslev.
4b.	3o smst.	Kristian Vestergaard Johansen, Kvindbjergvej 10, Allerup 9320 Hjallerup.
5.	del af 5 og del af 4c Kærsgård, Hellevad	Niels H. Østergaard Kristensen, Hellumvej 67, 9320 Hjallerup.
6.	del af 3 smst.	Peder Pedersen, Granly, Hellumvej 69, 9320 Hjallerup.

7.	del af 2 smst.	Elerth Christiansen,
Ll. Kjærsgaard,
Hellumvej 71,
9320 Hjallerup.
8.	del af 1
Stentinget, Hellevad	Bent Pedersen,
Stentinget,
Hellumvej 77,
9320 Hjallerup.

Fredningsbestemmelserne fastsættes således:

§ 1. Fredningens formål og omfang.

a. Fredningen har til formål:

at sikre områdets arkæologiske interesser, herunder at give ret til arkæologiske undersøgelser,

at sikre områdets landskabelige interesser, herunder udsigten fra og indsigten til Byrhøj,

at sikre områdets rekreative interesser, herunder parkeringsmuligheder og adgang for publikum til Byrhøj, og

at sikre fredningsmyndigheden mulighed for naturpleje og naturgenopretning.

b. Fredningen omfatter ca. 69,3 ha og fremgår af arealopgørelsen og det medfølgende fredningskort.

§ 2. Arealernes drift.

a. Arealerne kan fortsat anvendes til almindelig landbrugsdrift, dog må jordbearbejdning ikke foregå dybere end angivet på fredningskortet.

b. Der må ikke indenfor fredningsområdet foretages dybdepløjning eller grubning.

c. Arealet omkring Byrhøj, der på fredningskortet er angivet som "græsningsområde", må kun anvendes til græsning eller høslet. Der må ikke udsættes tyre på arealet. Jordbearbejdning af arealet må kun ske i forbindelse med omlægning af græsset og kun ved harvning eller pløjning i en dybde ikke over 10 cm.

d. Arealerne må ikke anvendes til hjortefarm. Opstilling af farehytter og opdræt af frilandsgrise må ikke finde sted på de arealer, hvor jordbearbejdning er begrænset til en dybde på højst 20 cm, jfr. § 2a.

e. Arealerne må ikke trætilplantes. Eksisterende læhegn må dog vedligeholdes og/eller nyplantes ved afdrift. Nye læhegn må kun etableres efter fredningsnævnets forudgående tilladelse. Undtaget herfra er det læhegn, der fjernes, jfr. § 8e.

§ 3. Terrænændringer.

Terrænet må ikke ændres ved afgravning, planering, opfyldning eller lignende, dog er det tilladt at foretage terrænændringer i forbindelse med arkæologiske udgravninger og i forbindelse med anlæggelse af en parkeringsplads som omhandlet i § 5b og som vist på fredningskortet.

§ 4. Bebyggelse, andre faste anlæg m.v.

a. Opførelse af en ny bebyggelse, herunder opstilling af skure, boder og lignende samt anbringelse af campingvogne og telte må ikke finde sted. Dog kan mindre transformeranlæg etableres efter amtets forudgående tilladelse.

b. Etablering af andre faste konstruktioner og anlæg som sportsanlæg, skydebane, motorbane og lignende samt opstilling

af master, vindmøller, tårne, tankanlæg eller lignende skæmmende indretninger må ikke finde sted.

c. Fredningen er dog ikke til hinder for opførelse af et mindre hus i den gamle grusgrav ved Byrhøj til brug for områdets formidling. Den nærmere udformning og placering forudsætter fredningsnævnets tilladelse. Fredningen er ligeledes ikke til hinder for opstilling af informationstavler til brug for områdets formidling.

d. Fredningen er ikke til hinder for opstilling af læskure for kreaturer efter fredningsnævnets forudgående tilladelse.

e. Fredningen er ikke til hinder for opstilling af midlertidige arbejdsskure i forbindelse med arkæologiske undersøgelser og arealernes naturpleje.

f. Fredningen er ikke til hinder for, at eksisterende ejendomsbygninger, der grænser op til fredningen, kan udvides med driftsbygninger beliggende indenfor fredningen, såfremt det sker efter fredningsnævnets godkendelse, med en bygningshøjde under 8,5 m og i øvrigt efter forudgående arkæologiske undersøgelser.

g. Fredningen er ikke til hinder for, at der nedgraves kabler, ledninger eller lignende, såfremt det sker med amtets godkendelse og efter arkæologiske undersøgelser.

h. Fredningen er ikke til hinder for, at markering og/eller rekonstruktion af bygninger og andre konstruktioner fra forhistorisk tid kan etableres efter fredningsnævnets forudgående tilladelse.

§ 5. Veje, stier og parkeringsplads.

a. Anlæg af nye veje og stier må kun ske med fredningsnævnets tilladelse.

b. Fredningen er ikke til hinder for anlæggelse af en ca. 300

m2 stor parkeringsplads på matr.nr. 3 Kærsgård, Hellevad, som vist på kortbilaget. Omkring parkeringspladsen kan plantes løvfældende træer og buske, hvis maksimalhøjde ikke overstiger 4 m. Som adgangsvej til parkeringspladsen benyttes en eksisterende overkørsel, der ved fredningsmyndighedens foranstaltning befæstes med asfalt de nærmeste 20 m fra amtsvejen. Der kan anbringes nogle få borde og bænke i den slørende beplantning.

c. Der anlægges en ca. 1 meter bred sti fra parkeringspladsen til græsningsområdet omkring Byrhøj. Stien, der fremgår af fredningskortet, anlægges som "trampesti" med en samlet længde på ca. 500 meter. På de første ca. 350 meter fra parkeringspladsen til bakkekammen reserveres arealet i en bredde på 3 meter. På de sidste ca. 150 meter fra bakkekammen ud for Byrhøj og frem til Byrhøj må stien overpløjes og bearbejdes landbrugsmæssigt af lodsejeren.

d. Fredningen er ikke til hinder for en mindre vejudvidelse af amtsvejen gennem området til 7 m kørebane plus 2 x 2,5 m rabat. Forinden udvidelsen kan realiseres, skal der foretages arkæologiske undersøgelser. Udvidelsen kan på baggrund af disse og efter nærmere aftale mellem fredningsnævnet og vejbestyrelsen foretages enten ensidigt eller dobbeltsidigt i forhold til det eksisterende vejforløb.

§ 6. Færdsel og ophold.

a. Offentligheden har ret til at færdes i bil til og fra parkeringspladsen nævnt i § 5b og til fods ad stien nævnt i § 5c fra parkeringspladsen til græsningsområdet omkring Byrhøj. Herudover har offentligheden ret til at færdes til fods på Byrhøj og på græsningsområdet omkring denne.

b. Offentligheden har herudover ret til færdsel og ophold i overensstemmelse med lovgivningens almindelige bestemmelser herom.

c. Indenfor fredningsområdet må metaldetektorer eller lignen-

de kun anvendes i forbindelse med arkæologiske undersøgelser.

§ 7. Arkæologiske undersøgelser.

a. Fredningen giver museer og myndigheder ret til at foretage arkæologiske undersøgelser i fredningsområdet efter tilladelse fra Skov- og Naturstyrelsen. Tidspunktet og de nærmere detaljer for undersøgelserne aftales i hvert enkelt tilfælde direkte med lodsejeren.

b. Skov- og Naturstyrelsen og Rigsantikvaren kan efter aftale med lodsejeren foretage undersøgelser med henblik på at fastslå bopladslagernes aktuelle bevaringstilstand.

c. Den myndighed, der udfører arkæologiske undersøgelser, er pligtig til at afholde markskadeerstatning/jordleje efter gældende regler. Aftaler herom skal godkendes af en planteavlskonsulent, såfremt ejeren ønsker dette. Kan enighed om erstatningens eller lejens størrelse herefter ikke opnås, afgøres denne af fredningsnævnet.

§ 8. Arealernes pleje.

a. Fredningen giver fredningsmyndighederne ret til at foretage den nødvendige naturpleje og naturgenopretning i overensstemmelse med fredningens formål, herunder rydning af uønsket opvækst, hegning og afgræsning, med henblik på at opretholde området som et åbent, landbrugspræget og til dels græsklædt område med vide, utilslørede udsigter.

b. Fredningen pålægger fredningsmyndighederne at etablere det på fredningskortet angivne græsningsområde. Såfremt ejeren ikke selv ønsker at gøre brug af området til enten græsning eller høslet, kan fredningsmyndighederne lade dette område eller andre fremtidige, lignende områder afslå eller indhegne og afgræsse.

c. Fredningen giver fredningsmyndighederne ret til at etable-

re den i § 5b omtalte parkeringsplads med tilhørende vejadgang, den i § 5c nævnte sti og den i § 4c nævnte bygning til brug for områdets formidling. Ligeledes gives fredningsmyndighederne ret til at opstille informationstavler i området.

d. Fredningen pålægger fredningsmyndighederne at etablere nødvendige hegnsgennemgange og lignende.

e. For at sikre indsigten til og udsigten fra Byrhøj mod nord pålægges det fredningsmyndigheden at fjerne de vestligste 50 m af det eksisterende læhegn mellem matr.nr. 1b, Røgelhede By, og matr.nr. 1, Stentinget, begge Hellevad Sogn, samt at sikre, at læhegnet på de følgende 50 m regnet mod øst ikke overstiger en højde på 4 m, således som det fremgår af fredningskortet.

f. Naturplejen og naturgenopretningen foretages så vidt muligt efter forudgående aftale med den pågældende ejer og uden udgift eller indtægt for denne.

II.

KLAGEVEJLEDNING.

Afgørelsen kan påklages til Naturklagenævnet af de i lov om naturbeskyttelse § 43, stk. 2 nævnte klageberettigede, herunder ejere og statslige og kommunale myndigheder, hvis interesser berøres af forslaget.

Klage skal ske skriftligt og sendes direkte til Naturklagenævnet, Vermundsgade 38 B, 2100 København Ø.

Fredningsnævnet foretager offentlig bekendtgørelse om sagens afgørelse i Statstidende, Aalborg Stiftstidende, Vendsyssel Tidende og Østvendsyssel Avis.

Klagefristen er 4 uger fra bekendtgørelsen.

Selvom afgørelsen ikke påklages af nogen, skal den alligevel efterprøves af Naturklagenævnet i medfør af naturbeskyttelseslovens § 42, fordi det samlede erstatningsbeløb overstiger 100.000 kr.

III.

SØGSMÅL.

Søgsmål til prøvelse af fredningsnævnets afgørelse kan anlægges ved Vestre Landsret, Gråbrødre Kirkestræde 3, 8800 Viborg.

Søgsmål skal være anlagt inden 6 måneder fra den ovenfor nævnte bekendtgørelse, jfr. lov om naturbeskyttelse § 88.

IV.

ERSTATNING.

Kravene om erstatning er afgjort i to særlige kendelser, der er afsagt samtidig. Den ene kendelse vedrører kravene fra lodsejerne og den anden kravene fra Jysk Vindkraft A/S.

V.

FREDNINGSFORSLAGETS REJSNING OG BEGRUNDELSE.

Fredningsnævnet modtog den 29. oktober 1991 fra Dronninglund kommune, Skov- og Naturstyrelsen, Danmarks Naturfredningsforening og Nordjyllands Amt et fredningsforslag af 25. oktober 1991 om fredning af et ca. 69 ha stort område ved Stentinget - Byrhøj, beliggende nord for Klokkeholm i Dronninglund kom-

mune.

Det fremgik af sagen, at Skov- og Naturstyrelsen den 31. januar 1991 i medfør af naturfredningslovens § 11 havde nedlagt midlertidigt forbud mod etablering af vindmøller i området på og omkring Byrhøj. Forbudet gjaldt matr.nr. 1, Stentinget og 1b, Røgelhede by.

Baggrunden for fredningsforslaget var, at undersøgelser i området, begrundet i en række overfladefund, indicerede en bemærkelsesværdig og usædvanlig rig jernalderbebyggelse på Stentinget.

Efterfølgende prøvegravninger havde vist, at man stod overfor en større jernalderbebyggelse, hvor både produktion og handel indgik i bebyggelsens aktivitet.

Med fredningen ønskede man at bevare og synliggøre området som et historisk sted ved bl.a. sikring af områdets arkæologiske, landskabelige og rekreative værdier.

Under det offentlige møde blev der redegjort nærmere for de mange overfladefund fra perioden ca. år 600 til år 1100. Udover fund af lokal oprindelse var der fundet genstande hidrørende fra resten af Europa. Der har derfor været tale om et samfund, som har drevet handel og produktion, hvad der er usædvanligt for denne periode.

VI.

FREDNINGSOMRÅDETS STATUS.

Stentinget er i dag betegnelsen på et ejerlav, der har ejendommen af samme navn som eneste gård. Ifølge Pontoppidans Atlas var det også navnet på en gravhøj, før ejerlavet Stentinget blev udskilt. Gravhøjen Stentinget ligger nord for gården

Ll. Kærsgård, som er nabogård til Stentinget. Højdedraget Byrhøj, der ligger centralt i det arkæologiske fundområde, er det højeste punkt i det område, som fredningen omfatter.

I fredningsforslaget og under sagens behandling er der nærmere redegjort for områdets historiske betydning og de arkæologiske, landskabelige og rekreative værdier.

Stentinget er en af de få kendte indlandsbopladser i Danmark, hvor handel og håndværk har spillet en væsentlig rolle. Dette er bemærkelsesværdigt, da en kystnær beliggenhed ellers betragtes som en forudsætning for placeringen af et handelssted. De mange løsfund som brudsølv, smykker, mønter og vægtlodder viser, at der har været en betydelig produktion og handel med bl.a. luksusartikler, primært i perioden fra yngre jernalder op til slutningen af vikingetiden (d.v.s. ca. 400-1050 e. Kr.). Fra dette tidsrum kendes kun to andre vigtige magtcentre i Nordjylland, nemlig Limfjordsbopladsen Lindholm Høje og handelspladsen ved Sebbesund. Stentinget må derfor anses for en lokalitet af national betydning.

Der er redegjort for landskabets opståen siden istiden. Særligt områdets rigdom af overgange mellem landskabselementer, der tydeligt erkendes fra Byrhøj, sammenholdt med områdets markante fremtræden giver landskabet karakter.

For så vidt angår områdets rekreative værdi fremhæves stedets spændende historie. En historie, der kan sammenbinde landskabet og datidens samfund, og som kan formidles på stedet til glæde for de mange, der fremtidigt vil besøge stedet.

Hele området er beliggende i landzone og er pålagt landbrugspligt.

Indenfor fredningsområdet er gravhøjene beskyttede efter bestemmelserne i naturbeskyttelseslovens §§ 3 (ca. 0,2 ha) og 18 (ca. 11,9 ha).

I kommuneplanen er området udlagt som "åbent land i øvrigt". Der er her ikke fastlagt særlige bestemmelser for området.

Dog siges, at der fortsat skal tages hensyn til naturværdier og til jordbruginteresser, som der er hjemlet mulighed for i lovgivningen.

Området omkring Stentinget er i regionplanen udlagt som naturområde. Fredningsplanen indeholder ingen speciel målsætning for arealet. I landbrugsplanen er området beskrevet som et areal af almindelig interesse. Jorden er karakteriseret som "finsandet jord" og anvendes landbrugsmæssigt i omdrift for hovedpartens vedkommende.

VII.

SAGENS BEHANDLING.

Fredningsnævnet bekendtgjorde sagens rejsning i Aalborg Stiftstidende og Vendsyssel Tidende den 16. januar 1992, Statstidende den 18. januar 1992 og Østvendsyssel Avis den 22. januar 1992.

Fredningsnævnet afholdt offentligt møde den 21. april 1992, hvor der samtidig foretoges besigtigelse af området. Mødet var bekendtgjort på samme måde som sagens rejsning. Naturfredningsrådet var indkaldt til mødet, men oplyste, at man ikke havde bemærkninger til sagen.

Den 24. september 1993 foretoges fornyet besigtigelse med efterfølgende møde med deltagelse af sagsrejsnerne, de berørte lodsejere, Vendsyssel Historiske Museum og Klokkeholm Vindmøllelaug.

Den 22. november 1995 afholdt nævnet møde med lodsejerne til gennemgang og drøftelse af de fremsatte erstatningskrav. I mødet deltog også Landbogården, Flauenskjold, ved cand. jur. Hans Ole Kristensen, der repræsenterer alle lodsejerne, og repræsentanter for Nordjyllands Amt.

Endvidere har nævnet den 24. og 25. april 1996 afholdt møder med omfattende bevisførelse og procedure vedrørende de af Jysk Vindkraft A/S fremsatte erstatningskrav. Erstatningssøgende var repræsenteret af advokat Erik Kjær, Nykøbing Mors, og Skov- og Naturstyrelsen af Kammeradvokaten.

Herudover har nævnet afholdt interne møder i sagen den 9. december 1993, den 3. november 1994 og den 20. maj 1997.

Under de offentlige møder blev forslaget gennemgået, og der var lejlighed til at stille spørgsmål og fremkomme med bemærkninger.

Det mest diskuterende punkt på møderne har naturligt nok været de af sagsrejserne ønskede dyrkningsrestriktioner på hele arealet. Herudover har bl.a. været drøftet behovet for fredning af yderområderne samt spørgsmålet om parkeringspladsens placering og dermed også stiforløbet til Byrhøj. Om de forskellige synspunkter henvises til de udførlige mødereferater fra møderne den 21. april 1992 og den 24. september 1993, som begge blev udsendt til alle implicerede.

Specielt vedrørende yderområderne blev det fra lodsejerside anført, at det var tvivlsomt, om der forefandtes noget af arkæologisk værdi. Samtidig ville yderområderne formentlig ikke blive prioriteret først, når arkæologerne skulle i gang med undersøgelserne.

Heroverfor blev der fra sagsrejsernes side nærmest givet udtryk for, at yderområderne skulle fungere som en såkaldt "bufferzone" omkring de områder, hvor man med sikkerhed ville gøre nye fund.

På den baggrund udbad fredningsnævnet sig ved skrivelse af 28. juli 1992 en uddybende begrundelse fra sagsrejserne for omfanget af de ønskede restriktioner. I en uddybende redegørelse af 19. januar 1993 endte sagsrejserne med at foreslå, at det område, der skulle omfattes af dyrkningsrestriktioner, kunne begrænses på den måde, som senere blev resultatet i den endelige fredningskendelse. Sagsrejserne har dog stedse fast-

holdt det oprindelige forslag som det principale. Omvendt har lodsejerne ønsket så få restriktioner som muligt.

Fredningsnævnet orienterede i skrivelse af 12. april 1994 lodsejerne om, at nævnet havde besluttet, at de oprindelige dyrkningsrestriktioner fremover var lempet i overensstemmelse med sagsrejsernes subsidiære forslag.

Der har endvidere i nævnet været enighed om, at parkeringspladsen bør placeres i den sydlige spids af matr.nr. 3, Kærsgård, Hellevad. Stien skal forløbe fra parkeringspladsen og op langs den vestlige side af skelhegnet til matr.nr. 5.

I forhold til fredningsforslaget indeholder fredningsbestemmelserne i øvrigt følgende tilføjelser og ændringer, som er fremkommet under sagens behandling efter forslag fra de involverede parter eller fredningsnævnet selv:

§ 2d er udvidet til også at omfatte opstilling af farehytter og opdræt af frilandsgrise på de arealer, hvor jordbearbejdning er begrænset til en dybde på højst 20 cm. Farehytter er oftest lavet af blank aluminium, som er meget dominerende og skæmmende i landskabet. Desuden er det grises natur at rode i jorden, hvilket sagtens kan finde sted i større dybder end 20 cm.

§ 4a er udvidet med en tilføjelse om, at mindre transformeranlæg kan etableres efter amtets forudgående tilladelse. Begrundelsen er, at disse anlæg oftest laves ved vejarealer, og at det ikke findes rimeligt at forhindre sådanne mindre, nødvendige anlægs etablering og at belaste fredningsnævnet med dispensationssager i den forbindelse.

Bestemmelsen i § 4g er ny og indsat for ikke at forhindre reparation eller nyetablering af ledninger og kabler, såfremt de arkæologiske forhold er undersøgt og vurderet.

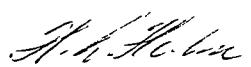
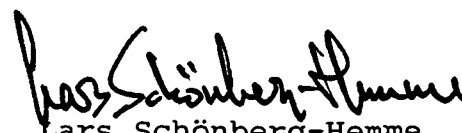
Ligeledes er bestemmelsen i § 4h ny og indsat for at forhistoriske bygningsværker m.v., der måtte komme for dagen ved fremtidige arkæologiske undersøgelser af området, kan rekon-

strueres eller afmærkes. Det bemærkes, at sådanne rekonstruktioner eller afmærkninger ikke kan virkeliggøres, medmindre det offentlige overtager de pågældende arealer eller opnår aftaler med lodsejerne.

Bestemmelsen i § 7a er ændret således, at de omhandlede arkæologiske undersøgelser kræver tilladelse fra Skov- og Naturstyrelsen. Dernæst er det anført, at tidspunktet for de nærmere detaljer for undersøgelserne må aftales i hvert enkelt tilfælde direkte med lodsejeren. Fredningsnævnet har ikke fundet det hensigtsmæssigt, at der indsættes en varslingsbestemmelse.

Endelig er bestemmelsen i § 8e om læhegn ændret med henblik på at opnå den bedst mulige udsigt til og fra Byrhøj.

Fredningsbestemmelserne begæres tinglyst på de berørte ejendomme, jf. naturbeskyttelseslovens § 40, stk. 3.

H. E. Munk-Petersen. Holger L. Holm. Lars Schönberg-Hemme.

AFGØRELSE

I to kendelser, der er afsagt samtidig hermed, har fredningsnævnet truffet bestemmelse dels om fredning af et areal på ca. 69,3 ha ved Stentinget - Byrhøj i Dronninglund kommune, Nordjyllands amt, og dels om de af lodsejerne fremsatte erstatningskrav.

I anledning af den skete fredning fastsættes endvidere, at der til Jysk Vindkraft A/S v/ advokat Erik Kjær, Grønnegade 17 H, 7900 Nykøbing Mors, skal betales erstatning med ialt 1.107.825,43 kr.

Erstatningsbeløbet skal forrentes efter naturbeskyttelseslovens § 39 stk. 3 fra følgende datoer:

Erstatningsposterne 1 og 4, ialt 916.710,16 kr. 1. april 1991.

Erstatningspost 2

a. 25.000 kr.	23. november 1992.
b. 5.515,80 kr.	21. juni 1992.
c. 142.599,47 kr.	30. juli 1992.
d. 18.000 kr.	19. december 1992.

Endvidere skal Jysk Vindkraft A/S have godtgjort et beløb på 40.000 kr. med tillæg af moms til dækning af advokatudgifter i forbindelse med sagen.

Samtlige beløb vil blive udbetalt af Skov- og Naturstyrelsen, når fredningsafgørelsen er endelig. I praksis er

det Naturklagenævnets sekretariat, der bistår med udbetalingen. Eventuelle spørgsmål skal derfor rettes til Naturklagenævnet, hvis adresse er anført nedenfor.

Afgørelsen er endelig, når Naturklagenævnet har truffet sin afgørelse i sagen.

Erstatningsafgørelsen kan påklages til Naturklagenævnet af den, der anser sig berettiget til større erstatning, eller den myndighed, der skal udrede en del af erstatningen.

Klagefristen er 4 uger fra den dag, afgørelsen er meddelt.

Naturklagenævnets adresse er Vermundsgade 38 B, 2100 København Ø.
Tlf.: 39472750 Fax.: 39472799

Selvom afgørelsen ikke påklages af nogen, skal den alligevel efterprøves af Naturklagenævnet i medfør af naturbeskyttelseslovens § 42, fordi det samlede erstatningsbeløb overstiger 100.000 kr.

II. KRAVETS BAGGRUND OG BEHANDLING.

Jysk Vindkraft A/S (tidligere ApS) etablerer samlede projekter om opstilling af vindmøller og havde i begyndelsen af 1990 opnået kontakt med en række interessenter i Klokkeholm om bygning af møller. Der blev opnået zonetilladelse og byggetilladelse til placering af 3 vindmøller i området ved Stentinget - Byrhøj, og i november måned blev der indgået leje- og brugskontrakter med lodsejerne nr. 8 Bent Pedersen og nr. 3 Axel Chr. Nielsen. Kontrakt om køb af selve møllerne blev indgået med Wincon Wind Energy ApS. Såvel købekontrakt som leje- og brugskontrakter blev omkring årsskiftet transporteret til Klokkeholm Møllelaug I/S, der var blevet stiftet den 17. december 1990.

Ved offentliggørelsen af zonetilladelsen havde Vendsyssel Historiske Museum i brev af 19. marts 1990 orienteret Dronninglund kommune om, at der indenfor arealet fandtes bo- og gravpladssområder fra yngre jernalder. Det var derfor nødvendigt, at museet blev varslet mindst 6 måneder før opførelsen af vindmøllerne. En repræsentant for selskabet gav det ønskede varsel ved brev af 23. s.m., og museet bekræftede i brev af 16. april, at arbejdet således tidligst kunne igangsættes 23. september 1990. I brev af 2. januar 1991 oplyste Jysk Vindkraft A/S museet om, at man nu var klar til at starte støbning af sokler og etablere vej. Arbejdet ville blive igangsat ca. 1. februar 1991. Museet besvarede brevet den 9. s.m. og oplyste, at Rigsantikvaren havde stillet sagen i bero, "indtil den verserende fredningssag for området er afsluttet".

Det fremgår af fredningsforslaget, at Danmarks Naturfredningsforening den 21. december 1990 henvendte sig til Skov- og Naturstyrelsen med anmodning om nedlæggelse af forbud efter naturfredningslovens § 11 mod opførelse af vindmøllerne.

Henvendelsen førte til, at der den 16. januar 1991 blev afholdt et møde mellem Skov- og Naturstyrelsen, Danmarks Naturfredningsforening, Dronninglund kommune, Vendsyssel Historiske Museum, Rigsantikvarens Arkæologiske Sekretariat og Nordjyllands amt. Der var enighed om, at området var fredningsværdigt af blandt andet arkæologiske grunde.

I konsekvens heraf nedlagde Skov- og Naturstyrelsen den 31. januar 1991 forbud efter naturfredningslovens § 11 mod opførelse af vindmøller på området. Herefter blev den egentlige fredningssag påbegyndt.

Jysk Vindkraft A/S forsøgte efterfølgende forgæves en alternativ opførelse af møllerne.

Under sagens behandling har Jysk Vindkraft A/S fremsat et erstatningskrav, der efter foretaget revision var opgjort således i brev af 26. august 1994 fra advokat Erik Kjær:

1. Mistet fortjeneste ved projektstop	658.807,61 kr.
2. Afholdte direkte omkostninger ved projektstop	191.115,27 kr.
3. Erstatningskrav fra aftalepartner	430.780,00 kr.
4. Afholdte omkostninger under projektstop	<u>257.902,55 kr.</u>
Samlet krav excl. renter	1.538.605,43 kr.

Det bemærkes, at kravets hovedposter er specificeret i en lang række underposter, jfr. sagens bilag 18 og 53 A. Nogle af disse underposter vedrører anslåede beløb.

Kravene var påstået forrentet fra følgende datoer:

Post 1.	1. april 1991
Post 2.	
a. 25.000,00 kr.	23. november 1992
b. 5.515,80 kr.	21. juni 1992
c. 9.397,75 kr. , 95.758,90 kr. , 37.442,82 kr.	30. juli 1992
d. 18.000,00 kr.	19. december 1992
Post 3.	15. marts 1991
Post 4.	1. april 1991

Kravene har været behandlet på nævnsmøder den 24. - 25. april 1996, hvor der blev foretaget en gennemgang af bilagene og afgivet forklaring af en række personer. Skov- og Naturstyrelsen var på møderne repræsenteret af kammeradvokaten. Der henvises herom til nævnets udførlige mødereferat.

Advokat Erik Kjær har i et efterfølgende brev af 7. august 1996 (bilag 124) oplyst, at det kan tiltrædes, at det afledede krav i post 3 nu er forældet, hvorfor kravet frafaldes.

I brev af 11. marts 1997 (bilag 138) har advokat Erik Kjær endvidere tiltrådt, at der alene er grundlag for forrentning i overensstemmelse med lovens hovedregel for så vidt angår et underkrav på 102.780 kr. i post 4.

Advokat Erik Kjær har i samme brev bemærket:

"Under hensyn til sagens karakter og den meget omfattende

behandling, som det har været nødvendigt at give sagen for Fredningsnævnet, hvorunder det har været påkrævet for min klient at være repræsenteret af advokat, anmoder jeg om, at der i forbindelse med afsigelse af kendelse må blive truffet bestemmelse om, at der ydes min klient en passende godtgørelse for nødvendige udgifter til sagkyndig bistand under fredningssagens behandling. Allerede de mundtlige forhandlinger for Fredningsnævnet har som bekendt været tidskrævende, idet de mundtlige forhandlinger dels strakte sig over mere end 1 dag dels krævede betydelige forberedelser. Jeg vil skønne, at det tidsforbrug, som jeg har haft på sagen alene i forbindelse med de mundtlige forhandlinger overstiger 25 timer, hvortil så naturligvis kommer det øvrige betydelige tidsforbrug, jeg har haft på sagen."

III BEGRUNDELSE FOR AFGØRELSEN.

A. ERSTATNINGSGRUNDLAGET.

Efter den på nævnsmøderne den 24. og 25. april 1996 skete bevisførelse er det nævnets opfattelse, at de indgåede kontrakter og aftaler var lovlige, gyldige og normale. Det gælder ligeledes Klokkeholm Møllelaugs efterfølgende ophævelse af kontrakterne med Jysk Vindkraft A/S. Jysk Vindkraft A/S findes tillige i fornødent omfang at have forsøgt at begrænse sit tab ved sine efterfølgende forgæves forsøg på en alternativ opstilling.

Specielt for så vidt angår et beløb på 102.780 kr. i erstatningspost 4, som vedrører en aftalt, men endnu ikke betalt salgsprovision til konsulent Carsten N. Sørensen, har advokat Erik Kjær i skrivelse af 7. august 1996 (bilag 124) oplyst, at kravet er anerkendt af Jysk Vindkraft A/S såvel i 1991 som senere. Der foreligger således ikke forældelse af dette krav.

Det er fredningsnævnets opfattelse, at der herefter i det hele er erstatningsgrundlag for de fremsatte krav i naturbeskyttelseslovens § 39 stk. 1.

B. ERSTATNINGENS STØRRELSE.

Som anført foran i afsnit II vedrører nogle af underposterne anslåede beløb.

Det er fredningsnævnets opfattelse, at der ved ansættelsen af disse beløb er foretaget et realistisk skøn. Nævnet har derfor

ikke fundet anledning til at regulere på disse underposter.

Fredningsnævnet tager herefter i det hele det nu foreliggende erstatningskrav på 1.107.825,43 kr. til følge.

C. RENTER.

I naturbeskyttelseslovens § 39 stk. 3 er det bestemt, at erstatningsbeløbene skal forrentes fra denne afgørelses dato med en årlig rente, der svarer til Danmarks Nationalbanks diskonto. Det tilføjes dog i loven, at fredningsnævnet under særlige omstændigheder kan fastsætte et andet begyndelsestidspunkt.

Jysk Vindkraft A/S har gjort gældende, at der i denne sag foreligger særlige omstændigheder.

Det er anført, at det af lovens motiver fremgår, at bestemmelsens hovedregel normalt vil føre til et rimeligt resultat, fordi stigende priser modsvarer behovet for renter fra et tidligere tidspunkt.

I den foreliggende sag kan rentetabet ikke ækvivaleres af prisstigninger frem til afgørelsens tidspunkt. Det drejer sig dels om en række faktisk afholdte udgifter, der påstås forrentet fra de tidspunkter, hvor udgifterne blev afholdt, og dels om mistede indtægter, der påstås forrentet fra det tidspunkt, hvor de senest ville være blevet betalt.

Fredningsnævnet har i det hele kunnet tiltræde det, der er anført af Jysk Vindkraft A/S. Den nedlagte rentepåstand tages derfor til følge.

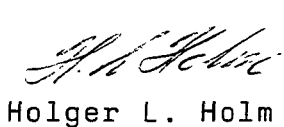
D. SAGSOMKOSTNINGER.

Det fremgår af naturbeskyttelseslovens § 47, at fredningsnævnet kan bestemme, at der ydes erstatningsparter en passende godtgørelse for nødvendige udgifter til sagkyndig bistand under fredningssagens behandling.

Når henses til erstatningskravets størrelse og karakter, har det været åbenbart naturligt, at erstatningssøgende har været repræsenteret af advokat. Det bemærkes i den forbindelse, at Skov- og Naturstyrelsen valgte at lade sig repræsentere ved kammeradvokaten.

Efter det oplyste om arbejdets omfang har fredningsnævnet herefter truffet bestemmelse om, at erstatningssøgendes udgift til advokatbistand godtgøres med 40.000 kr. med tillæg af moms. Advokaten har oplyst, at han ikke havde rejseudgifter i forbindelse med nævnsmøderne den 24. og 25. april 1996.

H. E. Munk-Petersen

Holger L. Holm

Lars Schönberg-Hemme

AFGØRELSE

I en samtidig hermed afsagt kendelse har fredningsnævnet truffet bestemmelse om fredning af et areal på ca. 69,3 ha ved Stentinget - Byrhøj i Dronninglund kommune, Nordjyllands amt.

I en anden samtidig kendelse er der truffet bestemmelse om erstatning til Jysk Vindkraft A/S.

I anledning af den skete fredning fastsættes følgende erstatningsbeløb for de i alt 8 ejendomme, der er berørt af fredningen:

Løbenr. 1

Hans Peter Rønstrup, Røgelhedevej 97, 9700 Brønderslev.

Del af matr.nr. 6a Røgelhede By, Hellevad.

13,3 ha á 1.250 kr.

16.625 kr.

Løbenr. 3

Axel Chr. Nielsen, Høllumvej 48, Klokkeholm, 9320 Hjøllerup.

Del af matr.nr. 1b og del af matr.nr. 3k smst.

14 ha á 1.250 kr.

17.500 kr.

Fjernelse af 50 meter læhegn á 50 kr.

2.500 kr.

Højdebegrænsning af 50 meter læhegn á 25 kr. 1.250 kr.

Forbud mod vindmøller

10.000 kr. 31.250 kr.

Løbenr. 4a

Flemming Kristensen, Hvilshøjvej 222, 9700 Brønderslev.

Del af matr.nr. 3p smst.

1,7 ha á 1.250 kr. 2.125 kr.

Løbenr. 4b

Kristian Vestergaard Johansen, Kvindbjergvej 10,
Allerup, 9320 Hjallerup.

Del af matr.nr. 3o smst.

4,8 ha á 1.250 kr 6.000 kr.

Løbenr. 5

Niels Henrik Østergaard Kristensen, Hellumvej 67, 9320 Hjallerup.

Del af matr.nr. 4c og del af matr.nr. 5 Kærsgård, Hellevad.

5,7 ha á 1.250 kr. 7.125 kr.

Løbenr. 6

Peder Pedersen, Granly, Hellumvej 69, 9320 Hjallerup.

Del af matr.nr. 3 smst.

2,2 ha á 1.250 kr. 2.750 kr.

1,4 ha á 5.000 kr. 7.000 kr.

Ca. 300 m2 parkeringsplads á 3,50 kr. 1.050 kr.

Ca. 220 meter trampesti á 20 kr. 4.400 kr. 15.200 kr.

Løbenr. 7

Elerth Christiansen, Hellumvej 71, 9320 Hjallerup.

Del af matr.nr. 2 smst.

5,9 ha á 5.000 kr. 29.500 kr.

Løbenr. 8

Bent Pedersen, Stentinget, Høllumvej 77, 9320 Hjøllerup.

Del af matr.nr. 1 Stentinget, Høllevad.

8,6 ha á 1.250 kr. 10.750 kr.

9,5 ha á 5.000 kr. 47.500 kr.

2 ha á 15.000 kr. 30.000 kr.

Ca. 130 meter trampesti á 20 kr. 2.600 kr.

Fjernelse af 50 meter læhegn á 50 kr. 2.500 kr.

Højdebegrænsning af 50 meter

læhegn á 25 kr. 1.250 kr.

Forbud mod vindmøller 20.000 kr. 114.600 kr.

Samlet lodsejererstatning 222.425 kr.

Erstatningsbeløbene på 10.000 kr. og 20.000 kr. til henholdsvis lodsejer nr. 3 og lodsejer nr. 8 forrentes fra den 1. februar 1991 med en årlig rente, der svarer til Danmarks Nationalbanks diskonto.

De øvrige erstatningsbeløb forrentes fra den 1. januar 1996 med en tilsvarende rente.

Endelig skal lodsejerne have godtgjort en regning på 24.400 kr. med tillæg af moms. Regningen er fra Nordjydsk Udvalg for Landboret, Landbogården, Agertoften 8, Flauenskjold, 9330 Dronninglund, og vedrører bistand, som udvalget v/ cand.jur. Hans Ole Kristensen har ydet til lodsejerne.

Samtlige beløb vil blive udbetalt af Skov- og Naturstyrelsen, når fredningsafgørelsen er endelig. I praksis er det Naturklagenævnets sekretariat, der bistår med udbetalingen. Eventuelle spørgsmål skal derfor rettes til Naturklagenævnet, hvis adresse er anført nedenfor.

Afgørelsen er endelig, når Naturklagenævnet har truffet sin afgørelse i sagen.

Erstatningsafgørelsen kan påklages til Naturklagenævnet af den, der anser sig berettiget til større erstatning, eller den myndighed, der skal udrede en del af erstatningen.

Klagefristen er 4 uger fra den dag, afgørelsen er meddelt.

Naturklagenævnets adresse er Vermundsgade 38 B, 2100 København Ø.

Tlf.: 39472750 Fax nr.: 39472799

Selvom afgørelsen ikke påklages af nogen, skal den alligevel efterprøves af Naturklagenævnet i medfør af naturbeskyttelseslovens § 42, fordi det samlede erstatningsbeløb overstiger 100.000 kr.

BEGRUNDELSE FOR AFGØRELSEN

Samtlige lodsejere har under sagen været repræsenteret af Nordjydsk Udvalg for Landboret, Landbogården, Flauenskjold v/ cand.jur. Hans Ole Kristensen, der i en skrivelse af 22. juni 1994 (sagens bilag 49) fremsatte følgende erstatningskrav fra lodsejerne:

" 1. Forbud mod dybdepløjning og grubning samt
øvrige bindinger:	2.000 kr/ha
2. Forbud mod pløjning under 40 cm samt øv-
rige bindinger:	3.000 kr/ha
3. Forbud mod pløjning under 20 cm samt øv-
rige bindinger:	5.000 kr/ha
4. Trampesti:	10 kr/m
5. Fjernelse af læhegn:
fordelt med 50 kr på hver side af hegnet.	100 kr/m
6. Højdebegrænsning 4m:
fordelt med 25 kr på hver side af hegnet.	50 kr/m

Kravene fra de enkelte lodsejere bliver herefter:

Nr. 1 Hans Peter Rønstrup (13,3 ha, hvoraf 0,2 ha sø og 6,9 ha omfattet af beskyttelseslinier)	26.200 kr.
--	------------

Bemærkning : Søen er trukket ud, men til gengæld er der ikke taget hensyn til beskyttelseslinierne.
 Fredningen vil betyde forbud mod dybdepløjning og ret til naturpleje og arkæologiske undersøgelser i området, og disse rådighedsindskrænkninger er ny, også hvor linierne har ligget hele tiden.

Nr. 3. Axel Chr. Nielsen, ved Eva Nielsen (14,0 ha)

Forbud nr 1 8,0 ha	16.000 kr.
Forbud nr 2 6,0 ha	18.000 kr.
Forbud nr 5 50 m x 50 kr.	2.500 kr.
Forbud nr 6 50 m x 25 kr.	1.250 kr.
Forbud mod vindmøller	<u>40.000 kr.</u>
	77.750 kr.

Bemærkning: På ejendommen er indgået kontrakt om placering af vindmølle mod betaling af 40.000 kr.
 Dette forhindres ved fredningsindgrebet.

Nr. 4. Stykket er blevet delt mellem Flemming Christensen, Hvilshøjvej 222, 9700 Brønderslev og Chr. Johansen, Kvindbjergvej 10, Allerup, 9320 Hjallerup.

Forbud nr 1 6,2 ha	12.400 kr.
--------------------	------------

Nr. 5. Niels Henrik Østergaard Kristensen, Høllumvej 67, 9320 Hjallerup (5,7 ha):

Forbud nr 2 2,0 ha	6.000 kr.
Forbud nr 1 3,7 ha	<u>7.400 kr.</u>

13.400 kr.

Nr. 6 Peder Pedersen, Granly, Hellumvej 69, 9320

Hjallerup, (3,8 ha):

Forbud nr 3 1,4 ha 7.000 kr.

Forbud nr 1 2,2 ha 4.400 kr.

Parkeringsplads 300 m² x 3,50 kr. 1.050 kr.Trampesti i ca. 2m bredde 10 kr/m 2.000 kr.

14.450 kr.

Nr. 7 Elerth Christiansen, Hellumvej 71, 9320

Hjallerup (5,9 ha):

Forbud nr 3 5,9 ha 29.500 kr.

Bemærk: Erstatningskravet er båret af pløje-restriktionerne. Derfor er ikke taget hensyn til, at 2,3 ha ligger indenfor beskyttelseslinie.

Nr. 8 Bent Pedersen, Stentinget, Hellumvej 77,

9320 Hjallerup (20,1 ha):

Forbud nr 2 8,6 ha 25.800 kr.

Forbud nr 3 9,5 ha 47.500 kr.

Pløjeforbud i 10 cm dybde 2,0 ha 30.000 kr.

Trampesti 130 m 1.300 kr.

Forbud mod vindmøller og transformator 90.000 kr.

Forbud nr 5 50m x 50 kr. 2.500 kr.

Forbud nr 6 50m x 25 kr. 1.250 kr.

198.350 kr.

Bemærkning: Pløjeforbudet i 10 cm dybde er reelt

en græsbinding af et stykke mark. Der er derfor stillet krav ud fra en forringelse fra mark til 30.000 kr/ha til eng til ca. 15.000 kr/ha.

Der er ikke stillet krav om markulemper ved sti, idet det er forudsat, at den må behandles sammen med den øvrige mark og altså må afspærres, når markarbejde står på.

Som ved lodsejer nr. 3 foreligger indgået kontrakt om vindmøller. Her 2 møller á 40.000 kr. samt en transformator 10.000 kr.

Fælles for lodsejerne skal jeg anmode om forrentning af erstatningerne fra tidspunktet for nedlæggelsen af forbud i henhold til naturfredningslovens § 11 den 31. januar 1991, idet dette forbud har indført et generelt forbud mod ændringer i området. Dertil kommer, at sagens behandling har været langvarig.

Til de generelle takster kan knyttes nogle begrundelser fra planteavl, og jeg vil anmode planteavlskonsulent Martin Andersen fremsætte dem overfor nævnet. En udtalelse følger altså snarest."

I en supplerende skrivelse af 13. september 1994 (sagens bilag 56) udtalte planteavlskonsulent Martin Andersen:

" Vedr. dyrkningsindskrænkningernes betydning.

Forbudet mod grubning og dybdepløjning vil på linie med forbudet mod pløjning under 40 cm dybde medføre, at aldannelse og køresål efter tungere maskiner ikke kan fjernes. Udviklingen i landbru-

gets materiel vil i fremtiden føre til, at finere sandjord med mellemrum skal dybdepløjes. I modsat fald vil afgrøder med dybere rodnet som kartofter, ærter, raps og grovfoder blive påvirket af den indskrænkede rodzone med udbyttenedgang til følge. Ligeledes kan arealerne blive generet af dårlig afvanding af vækstlaget.

Forbudet mod pløjning dybere end 20 cm vil genere de tidligere nævnte afgrøder ganske væsentligt.

I forbindelse med jordbearbejdning og anvendelse af husdyrgødning - staldgødning/halm og halmnedmuldning - vil en øverlig jordbe - handling betyde langsom og utilstrækkelig omsætning af ovennævnte.

Det vil give uønskede virkning i form af utilstrækkelig frigivelse af næringsstoffer og dermed svingende udbyttene.

I forsøg med korn dyrket i overfladisk behandlede marker fandt man, at afgrøden blev mere følsom for vejrpåvirkning og jorden dermed mindre dyrkningssikker. Der konstateredes nedgang i avlen på 10% - 20%. Der eksisterer ikke tilsvarende forsøg med kartofler, raps, ærter og roer, men det er givet, at udbyttenedgangen vil være en del større. Såvel dyrkningspotentialitet som dyrkningssikkerheden vil gå ned."

Kravene blev gennemgået og drøftet med lodsejerne på et møde den 22. november 1995 på Hjallerup Kro, hvor der tillige deltog repræsentanter for Nordjyllands Amt.

Hans Ole Kristensen oplyste på mødet, at kravet vedrørende stierstatning var fastsat til 10 kr. pr lbm. på baggrund af det kendskab, han havde på daværende tidspunkt. Erstatningen ønskes dog fastsat til 20 kr. pr. lbm. i overensstemmelse med den nu gældende praksis.

I relation til erstatningskravet på 30.000 kr. fra lodsejeren Bent Pedersen oplystes, at værdiforringelsen formentlig var større end beregnet, idet en tdl. nu handles til ca. 20.000 kr., medens der kun er krævet erstatning på grundlag af en pris på 15.000 kr. I de 2 ha, der er krævet erstatning for, er der dog medregnet den på arealet beliggende jordknold, der ikke har dyrkningsmæssig interesse.

Nordjyllands Amt havde i en skrivelse af 9. marts 1995 (sagens bilag 63) tilkendegivet, at man fandt, at erstatningskravene under punkterne 1 og 2 var

" rigeligt høje, idet der her ikke kan være tvivl om, at arealerne fortsat kan dyrkes, omend med visse begrænsninger, men dog næppe af en størrelse der vil berettige til ændret dyrkningsmæssig praksis. Det bemærkes endvidere, at lodsejerne ikke har dokumenteret, at driftsformen med dybdebehandling tidligere har været anvendt eller kan anses som nødvendig på de pågældende arealer."

De øvrige arealmæssige krav havde amtet ikke haft bemærkninger til. Det var dog præciseret,

" at vurderingen af rimeligheden af de fremsatte krav i høj grad er baseret på kendskab til de erstatninger, der i de seneste år er givet ved ekspropriationer af arealer eller rettigheder i forbindelse med vejanlæg.

Erstatningsniveau på dette område har, uvist af hvilken grund, tidligere ligget over de erstatninger, der er ydet i forbindelse med fredninger."

På mødet den 22. november 1995 kunne amtets repræsentanter fortsat i det hele henholde sig til skrivelsen af 9. marts 1995. Det blev supplerende oplyst, at man kunne tiltræde Hans Ole Kristensens oplysning om, at markjorder nu handles til ca. 20.000 kr. pr. tdl.

Amtet har efterfølgende overfor nævnet tilkendegivet, at der ikke findes anledning til fradrag i erstatningen til lodsejer nr. 1 på grundlag af de 6,9 ha, der er omfattet af beskyttelseslinier.

Om erstatningskravene vedrørende forbud mod vindmøller har amtet i et brev af 18. februar 1997 bemærket:

" Amtet bemærker desuden, at erstatningsbeløbene på 40.000 kr. og 80.000 kr. til lodsejerne nr. 3 og 8 svarer til de beløb, lodsejerne ville have modtaget som vederlag for rettighederne ifølge leje- og brugskontrakterne. Beløbene dækker efter amtets opfattelse for de ulemper, møllerne måtte påføre driften både under anlæggelsen og senere. Da møllerne ikke opstilles, er der heller ingen midlertidige eller varige ulemper. Amtet er derfor

af den opfattelse, at erstatningsbeløbene bør reduceres med et skønsmæssigt beløb svarende til denne ulempegodtgørelse."

I relation til erstatningsposterne 1 og 2 har fredningsnævnet fundet, at der ikke er tale om sådanne indgreb, at der er grundlag for at yde erstatning udover den grundtakst på 1.250 kr. pr. ha, der på nuværende tidspunkt er almindeligt anvendt i sager, hvor der er forløbet lang tid fra fredningsforslagets fremsættelse til fredningens gennemførelse.

De i øvrigt fremsatte krav vedrørende de fredede arealer tages til følge, herunder fastsættelsen af stierstatningen til 20 kr. pr. lbm.

Vedrørende erstatningskravene på henholdsvis 40.000 kr. og 80.000 kr. fra lodsejerne nr. 3 og nr. 8 for ophævede vindmøllekontrakter bemærkes, at der som bilag 83 og 84 er fremlagt kopier af henholdsvis 9. november 1990 for lodsejer nr. 8 og 27. november 1990 for lodsejer nr. 3. Kontrakterne var indgået med Jysk Vindkraft A/S (dengang Jysk Vindkraft ApS) og gav selskabet ret til opstilling af møller og færdselsret ad en vej, hvis vedligeholdelse skulle påhvile møllelauget. Selskabet fik tillige ret til nedlæggelse af elkabel fra møllen til elforsyningens ledningsnet og ret til at lade anlægget tilse og reparere. Kontrakterne var uopsigelige fra lodsejernes side. Som vederlag for rettighederne ifølge leje- og brugskontrakterne skulle der betales henholdsvis 40.000 kr. og 80.000 kr., når støbning af møllernes fundament påbegyndtes.

Det fremgår af den samtidige kendelse om erstatning til Jysk Vindkraft A/S, at der var tale om retligt bindende og fuldt normale kontrakter.

Det fremgår endvidere, at Jysk Vindkraft den 2. januar 1991 (bilag 106 G) meddelte Vendsyssel Historiske Museum, at arbejdet blev igangsat ca. 1. februar 1991, og at Skov- og Naturstyrelsen den 31. januar 1991 (bilag 108 A) meddelte Jysk Vindkraft forbud i medfør af naturfredningslovens § 11 mod etablering af vindmøller. Kopi af skrivelsen blev tilsendt bl.a. lodsejerne nr. 3 og nr. 8.

Fredningsnævnet kan tiltræde de synspunkter, der er anført i amtets brev af 18. februar 1997, der er anført ovenfor. Med henvisning hertil har nævnet besluttet skønsmæssigt at fastsætte disse erstatningsposter til 10.000 kr. pr. vindmølle.

Det af lodsejer nr. 8 yderligere fremsatte krav om 10.000 kr. vedrørende transformator er udokumenteret, og der findes ikke grundlag for at tage dette krav til følge.

I naturbeskyttelseslovens § 39 stk. 3 er det bestemt, at erstatningsbeløbene skal forrentes fra denne afgørelses dato med en årlig rente, der svarer til Danmarks Nationalbanks diskonto. Det tilføjes dog i loven, at fredningsnævnet under særlige omstændigheder kan fastsætte et andet begyndelsestidspunkt.

Det er fredningsnævnets opfattelse, at beløbene på 40.000 kr. og 80.000 kr. ville være blevet betalt til lodsejerne nr. 3 og nr. 8

ca. 1. februar 1991, hvis Skov- og Naturstyrelsen ikke havde nedlagt sit forbud den 31. januar 1991. Under disse omstændigheder mener nævnet, at beløbene på 10.000 kr. og 20.000 kr. bør forrentes fra den 1. februar 1991.

Efter sit møde med lodsejerne den 22. november 1995 afholdt fredningsnævnet internt møde. Det blev da enstemmigt vedtaget at tilkende erstatninger med de takster, der fremgår af denne afgørelse. Sagen måtte imidlertid udsættes, fordi behandlingen af kravene fra Jysk Vindkraft A/S endnu ikke kunne afsluttes. Også forud for mødet den 22. november 1995 var sagens behandling trukket ud på grund af det særlige aspekt med disse krav.

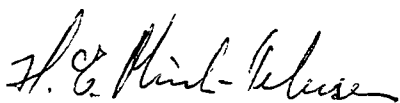
På den baggrund mener nævnet, at der også for den øvrige del af erstatningsbeløbene foreligger sådanne særlige omstændigheder som omhandlet i naturbeskyttelseslovens § 39 stk. 3, pkt. 2. Nævnet har derfor ment, at de i øvrigt tilkendte erstatningsbeløb bør forrentes fra den 1. januar 1996.

Det fremgår endvidere af naturbeskyttelseslovens § 47, at fredningsnævnet kan bestemme, at der ydes lodsejere en passende godtgørelse for nødvendige udgifter til sagkyndig bistand under fredningssagens behandling.

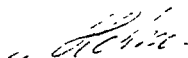
I denne sag har samtlige lodsejere søgt en sådan bistand hos Nordjysk Udvalg for Landboret, Landbogården, Agertoften 8, Flauenskjold, 9330 Dronninglund, v/ cand.jur. Hans Ole Kristensen.

Henset til sagens karakter har det været naturligt for lodsejerne at søge den nævnte bistand. Det har tillige betydet en væsentlig lettelse i nævnets arbejde, at kravene blev samlet og fremsat af en enkelt, kompetent person, der kunne forhandle seriøst og relevant.

Fredningsnævnet har derfor truffet bestemmelse om at godtgøre lodsejerne deres udgift til Nordjydske Udvalg for Landboret. Udgiften på 24.400 kr. med tillæg af moms er specificeret i bilag 137.

H. E. Munk-Petersen.

Holger L. Holm.

Lars Schönberg-Hemme.

KORT>

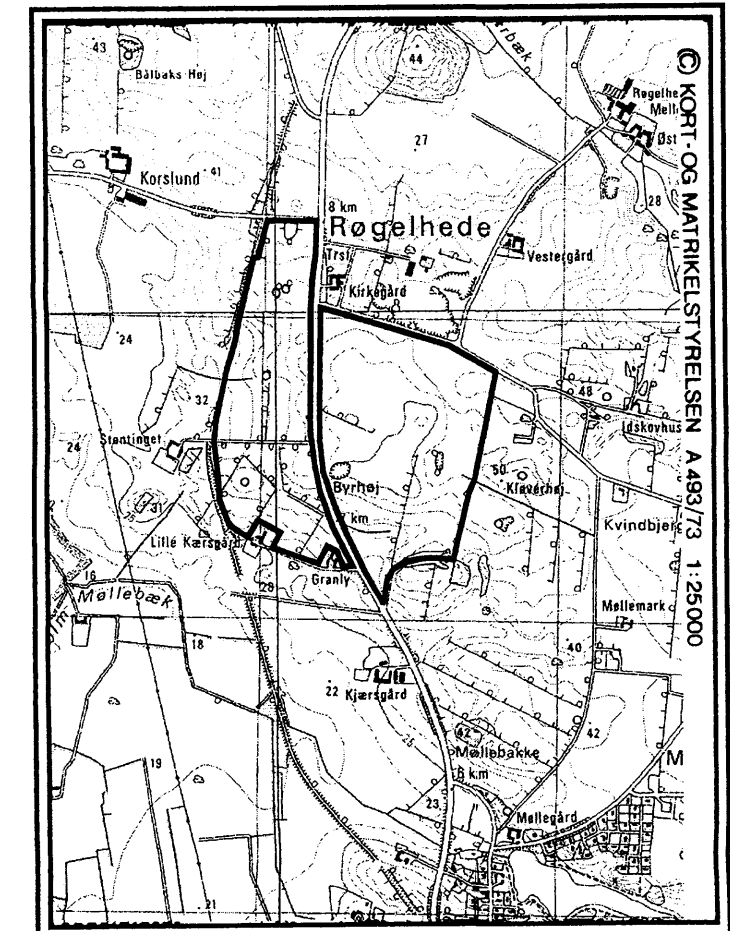
FREDNINGSKORT

NATURKLAGENÆVNETS

Fredningsafgørelse

af marts 2000

i sag nr. 97-111/800-0005

Bilag 1

Fredningskort

Stentinget - Byrhøj

Del af
Røgelhede By, Hellevad
Stentinget, Hellevad
Kærsgård, Hellevad

Dronninglund Kommune
Nordjyllands Amt

Udfærdiget i juli 1997 til brug ved
Fredningsnævnet for Nordjyllands
amts afgørelse.

FS 25/93

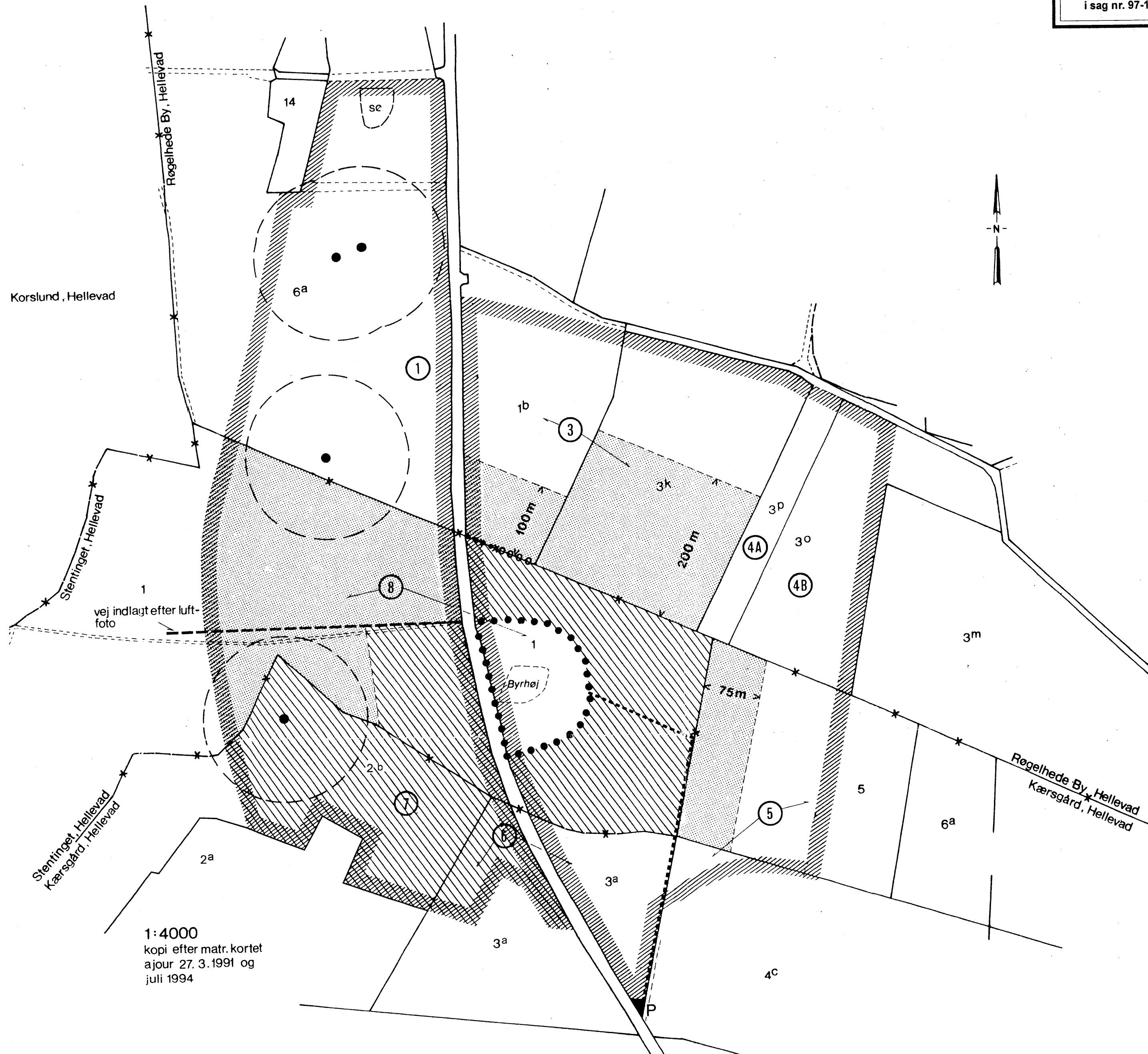
Revideret af Naturklagenævnet marts 2000

Signaturforklaring

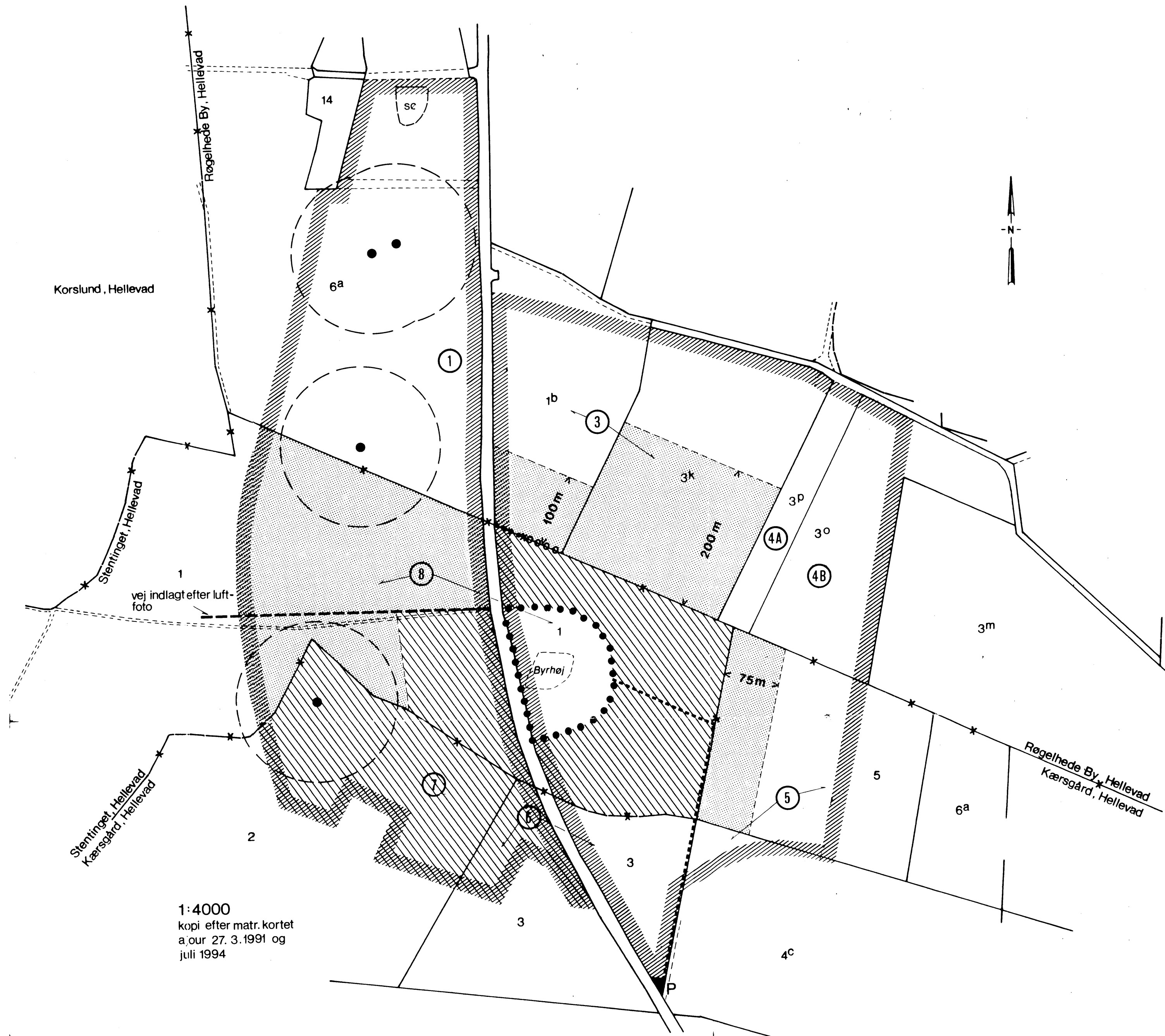
- fredningsgrænse
- ejerlavsgænse
- beskyttelseslinje i h.t. naturbeskyttelseslovens § 18
- henvisning til lodsejerlisten
- græsningsområde, max. tilladte jordbearbejdningsdybde 10 cm
- læhegn der fjernes læhegn med max. højde på 4 m
- stier og parkeringsplads
- max. tilladte jordbearbejdningsdybde 20 cm
- max. tilladte jordbearbejdningsdybde 40 cm

1:4000

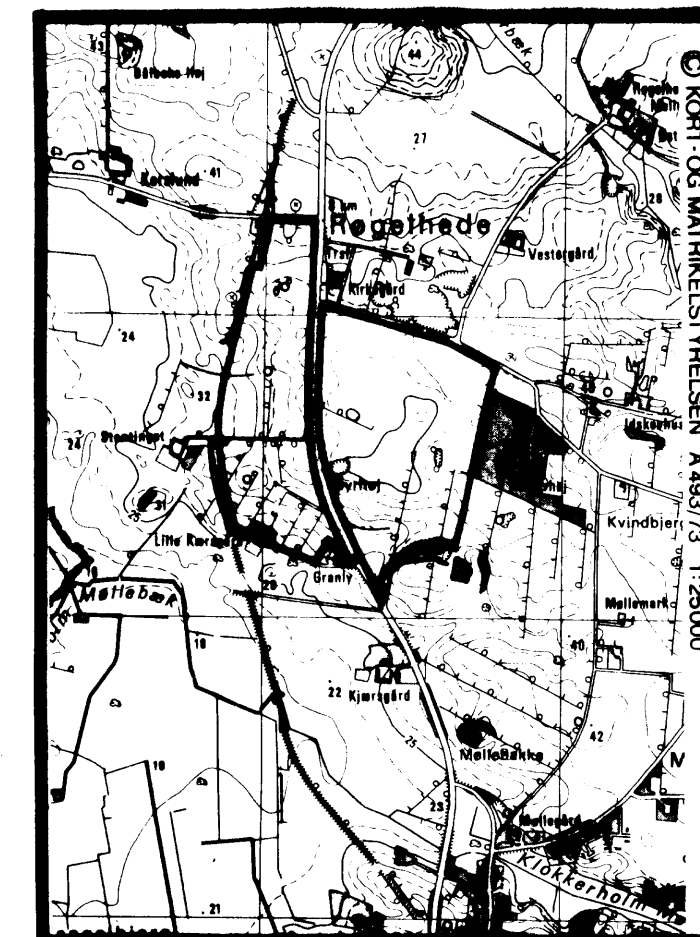
0 500m

1:4000
kopi efter matr. kortet
ajour 27. 3. 1991 og
juli 1994

1:4000
kopi efter matr. kortet
af 27. 3. 1991 og
juli 1994

Bilag 1

Fredningskort

Stentinget - Byrhøj

REG. NR. 7907.00

Del af
Røgelhede By, Hellevad
Stentinget, Hellevad
Kærsgård, Hellevad

Dronninglund Kommune
Nordjyllands Amt

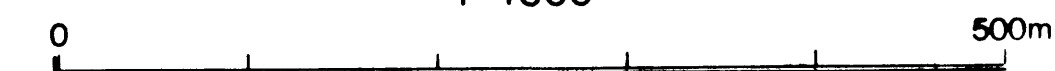
Udfærdiget i juli 1997 til brug ved
Fredningsnævnet for Nordjyllands
amts afgørelse.

FS 25/93

Signaturforklaring

- fredningsgrænse
- ejerlavsgænse
- beskyttelseslinie i h.t. naturbeskyttelseslovens § 18
- henvisning til lodsejerlisten
- græsningsområde, max. tilladte jordbearbejdningsdybde 10cm
- læhegn der fjernes læhegn med max. højde på 4m
- stier og parkeringsplads
- max. tilladte jordbearbejdningsdybde 20cm
- max. 40cm

1:4000

DISPENSATIONER>

Afgørelser – Reg. nr.: 07907.00

Dispensationer i perioden: 05-04-1995

Konsulent Hans Ole Kristensen,
Landbogården,
Agertoften 8, Flauenskjold,
9330 Dronninglund.

Den 5. april 1995.
FS 52/94.

Ved skrivelse af 22. juni 1994 har De på vegne gårdejer Christian Johansen, Kvindbjergvej 10, Hjallerup ansøgt om tilladelse til etablering af et læhegn i skellet mellem hans og Flemming Christensens ejendom.

Nævnets tilladelse er nødvendig som dispensation fra den verserende sag om fredning af Stentinget-Byrhøj.

Til brug for sagens behandling har nævnet indhentet udtalelser fra Nordjyllands amts landskabskontor, Skov- og Naturstyrelsen, Dronninglund kommune og Danmarks Naturfredningsforening.

Jeg skal herved meddele, at et enigt fredningsnævn efter skriftlig votering og uden besigtigelse har vedtaget at tillade det ansøgte på betingelse af,

- at hegnet etableres som et maksimalt 3-rækket læhegn af løvtræsarter, der ikke må blive over 8-10 meter høje,
- at jordbearbejdning og plantning ikke sker dybere end 40 cm, og
- at beplantningsplan med artssammensætning sendes til landskabskontoret til godkendelse, inden hegnet plantes.

Dispensationen, der meddeles i medfør af Naturbeskyttelseslovens § 50, stk. 1, bortfalder, såfremt den ikke er udnyttet inden 3 år fra dato.

Fredningsnævnets afgørelse kan påklages til Naturklagenævnet af blandt andre ansøgeren, amtskommunen, kommunen og Danmarks Naturfredningsforening.

Klagefristen er 4 uger fra den dag, afgørelsen er meddelt den pågældende.

Tilladelsen må ikke udnyttes før klagefristens udløb. Er

klage indgivet, må tilladelsen ikke udnyttes, medmindre den opret-
holdes af Naturklagenævnet.

Med venlig hilsen

Munk-Petersen.